

**Izvješće o provedbi srednjoročnog vrednovanja
PLANA RAZVOJA ZADARSKE ŽUPANIJE
2021. – 2027.**

Siječanj, 2026.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Kontekst vrednovanja	2
3. Opis akta strateškog planiranja.....	2
3.1. Identificirane potrebe i ciljne skupine	2
3.2. Intervencijska logika i financijski okvir	4
4. Metodološki pristup	5
5. Nalazi.....	6
5.1. Uvod.....	6
5.2. Pregled stanja i ključnih izazova po tematskim cjelinama.....	7
5.3. Nalazi o provedbi posebnih ciljeva i ostvarenju pokazatelja.....	12
Opći prikaz društveno - gospodarskih kretanja na području Županije	12
Analiza ostvarenja posebnih ciljeva	14
5.3.1. Posebni cilj 1: Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti	15
5.3.2. Posebni cilj 2: Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticanja poslovnog okruženja	16
5.3.3. Posebni cilj 3: Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu Zadarske županije.....	16
5.3.4. Posebni cilj 4: Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma	17
5.3.5. Posebni cilj 5: Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije.....	18
5.3.6. Posebni cilj 6: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	18
5.3.7. Posebni cilj 7: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	19
5.3.8. Posebni cilj 8: Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencija za zdravi i kvalitetan život	19
5.3.9. Posebni cilj 9: Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate.....	19

5.3.10.	Posebni cilj 10: Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelji.....	20
5.3.11.	Posebni cilj 11: Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije	21
5.3.12.	Posebni cilj 12: Unaprjeđenja sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	21
5.3.13.	Posebni cilj 13: Unaprjeđenje kvalitete održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga	21
5.3.14.	Posebni cilj 14: Unaprjeđenje energentske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OiE	22
5.3.15.	Posebni cilj 15: Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	22
5.3.16.	Posebni cilj 16: Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture	22
5.3.17.	Posebni cilj 17: Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	23
5.3.18.	Posebni cilj 18: Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava	23
5.3.19.	Posebni cilj 19: Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko – planinska i potpomognuta područja	24
5.3.20.	Posebni cilj 20: Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	24
5.4.	Pitanja za vrednovanje	25
6.	Zaključci	33
7.	Preporuke.....	34
8.	Pouke postupka vrednovanja	35
9.	Prilozi	36

Popis kratica

BDP – Bruto domaći proizvod

DZS – Državni zavod za statistiku

ESIF – Europski strukturni i investicijski fondovi

FINA – Financijska agencija – Fina

HGK – Hrvatska gospodarska komora

HGSS – Hrvatska gorska služba spašavanja

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

JLP(R)S – Jedinica lokalne područne (regionalne) samouprave

LAG – Lokalna akcijska grupa

LAGUR – Lokalna akcijska grupa u ribarstvu

MRRFEU – Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

MSP – mala i srednja poduzeća

OiE – obnovljivi izvori energije

OPG – obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

RH – Republika Hrvatska

Popis tablica i grafikona

Tablice

Tablica 1 Prikaz podataka o cestovnom linijskom prijevozu putnika autobusima

Tablica 2 Indikativni financijski okvir Plana razvoja Zadarske županije 2021. - 2027.

Tablica 3 Prikaz posebnih ciljeva sa značajnim proračunskim alokacijama

Tablica 4 Pregled izvršenja sredstava iz proračuna Županije prema posebnim ciljevima

Grafikoni

Grafikon 1 Uspješnost ostvarenja pokazatelja ishoda u odnosu na ciljane vrijednost

Sažetak

Srednjoročno vrednovanje Plana razvoja Zadarske županije 2021.–2027. provodi se radi objektivne procjene stupnja ostvarenosti ciljeva, kretanja pokazatelja ishoda te uočenih učinaka i nedostataka u provedbi, u skladu s propisanim okvirom sustava strateškog planiranja. Vrednovanje se organizira kao kombinacija kvalitativnih i kvantitativnih metoda (analiza dokumenata i statistika, fokus grupe, studije slučaja), uz usporedbu planiranih i ostvarenih vrijednosti te ocjenu učinkovitosti i relevantnosti.

U procesu su se primjenjivali kriteriji relevantnosti, usklađenosti, učinkovitosti, djelotvornosti, učinka i održivosti, s jasnim ciljem donošenja upotrebljivih zaključaka i preporuka za preostali dio razdoblja provedbe.

Opća slika provedbe je pretežito povoljna: od ukupno 53 pokazatelja, 26 (50 %) već je doseglo ili premašilo ciljne vrijednosti, a dodatnih 13 bilježi pozitivno kretanje. Dakle, ukupno 75 % pokazatelja kreće se u željenom smjeru. Negativna kretanja bilježe se kod 13 pokazatelja (25 %), dok je za jedan pokazatelj nedostajalo podataka. Ovaj rezultat ukazuje na solidan napredak uz preporuku ciljne korekcije u dijelu mjera i pokazatelja.

Gospodarski trendovi u promatranom razdoblju podupiru te nalaze: rast prihoda poduzetnika, izvoza i zaposlenosti, uz istaknutu ulogu turizma i plave ekonomije, potvrđuju relevantnost orijentacije Plana na poduzetništvo, produktivnost i pametnu specijalizaciju. Istodobno, demografski su izazovi (negativan prirodni prirast i starenje stanovništva) i dalje prisutni, premda je saldo migracija pozitivan i ublažava sliku ukupnog kretanja stanovništva.

U infrastrukturnim područjima postignut je vidljiv napredak, osobito u priključenosti na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda i u stopi recikliranja, dok je udio stanovništva priključenog na javnu vodoopskrbu privremeno ispod početne vrijednosti. U domeni energetske tranzicije prati se rast broja javno dostupnih punionica za električna vozila, uz ograničenje da se neposredna potrošnja energije trenutačno ne može analizirati zbog nedostatka podataka.

Institucionalno, upravljački okvir i uključivanje dionika su uspostavljeni, no i dalje se uočavaju teritorijalne neujednačenosti kapaciteta (manje JLS, otoci) i potreba za standardizacijom praćenja, jačanjem projektnog upravljanja i osiguravanjem održivosti rezultata.

Financijski, Plan počiva na ukupnom indikativnom okviru od 3,12 mlrd. eura s kombinacijom županijskih, lokalnih, državnih i EU izvora, što naznačava dostatan fiskalno-razvojni potencijal uz uvjet učinkovitije usmjerenosti i koordinacije.

Plan ostaje relevantan i operativno izvediv: posebni ciljevi su i dalje aktualni te u skladu s potrebama društva i gospodarstva na području Županije. Većina pokazatelja napreduje prema ciljevima, ključne razvojne poluge su aktivirane, a preostali izazovi (demografija, pojedini infrastrukturni i inovacijski pokazatelji, teritorijalne razlike u kapacitetima) mogu se adresirati ciljanom koncentracijom mjera, jačanjem kapaciteta i finim podešavanjem intervencijske logike do 2027. godine.

1. Uvod

Plan razvoja Zadarske županije za plansko razdoblje od 2021. do 2027. (u daljnjem tekstu: Plan razvoja) srednjoročni je akt strateškog planiranja koje donosi predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave sa svrhom razrade strateških ciljeva sadržanih u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine. U skladu s tim, Plan razvoja sadržajno je povezan sa četiri prioritetne osi Nacionalne strategije: (1.) Održivo gospodarstvo i društvo, (2.) Jačanje otpornosti na krize, (3.) Zelena i digitalna tranzicija i (4.) Ravnomjeran regionalni razvoj.

Sustav strateškog planiranja i upravljanja uređen je Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17, 151/22), Uredbom o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 37/23) te Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23) (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

Zakon u članku 48. propisuje vrednovanje kao neovisnu usporedbu i ocjenu očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja.

Predmet ovog izvješća je srednjoročno vrednovanje koje se, u pravilu, provodi sredinom roka važenja akta strateškog planiranja kao neovisna ocjena i usporedba stupnja ostvarenosti ciljeva, pokazatelja ishoda ili učinaka, relevantnosti i opravdanosti troškova tijekom razdoblja provedbe akata strateškog planiranja.

Svrha srednjoročnog vrednovanja jest pružiti informacije donositeljima odluka radi utvrđivanja nedostatka u provedbi Plana razvoja te poduzimanja koraka u cilju poboljšanja uspješnosti provedbe. Tako rezultati srednjoročnog vrednovanja postaju upravljački alat kojim se pomaže učinkovitija provedba Plana razvoja.

Vrednovanje vrši tim za vrednovanje osnovan od strane tijela nadležnog za izradu, odnosno provedbu akata strateškog planiranja, sastavljen od isključivo unutarnjih stručnjaka ili mješovito od unutarnjih i vanjskih stručnjaka. Na temelju Odluke o osnivanju i imenovanju članova Tima za srednjoročno vrednovanje Plana razvoja Zadarske županije 2021. – 2027. (KLASA: 302-02/19-01/04, URBROJ: 2198-1-95/02-1-25-438) donesene 8. rujna 2025. među članove mješovitog tima za vrednovanje imenovani su: Marija Bosnić, dipl. oec., Marija Dušević, mag. nov. i mag. oec. i Dijana Rados, mag. educ. psihol. germ. et mag. paed. iz Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA te mr. sc. Marija Tufekčić i Željko Tufekčić, dipl. oec. kao vanjski stručnjaci iz konzultantske tvrtke Plavi partner d.o.o.

U nastavku slijedi pregled konteksta u kojem se vrši vrednovanje, opis Plana razvoja, opis korištene metodologije, nalazi istraživanja, zaključci, pouke postupka vrednovanja te preporuke za daljnju provedbu Plana razvoja.

2. Kontekst vrednovanja

Plan razvoja uspostavlja relativno robustan institucionalni i upravni okvir za provedbu javnih politika na razini Županije s jasno definiranim nositeljem, mehanizmima participacije, suradnje s JLS-ovima, nadzora i vrednovanja.

To stvara osnovu da Županija provodi politike konzistentno, koordinirano i transparentno. Istovremeno, izazovi koje donosi heterogenost teritorija, pluralnost dionika i potreba za sinergijom s nacionalnim i EU razinama naglašavaju da će uspješnost ovisiti o praktičnoj implementaciji, koordinaciji, raspoloživim kapacitetima i resursima.

Zadarska županija nalazi se u središtu Jadranske Hrvatske. Njezina geografska obilježja oblikovana su pod utjecajem Sredozemlja s jedne i planinskog lanca Dinarida s druge strane. Usprkos velikoj bioraznolikosti i prirodnim bogatstvima, Županija se susreće s izazovima nejednakog regionalnog razvoja, posljedicama masovnog ljetnog turizma u obalnom dijelu, infrastrukturnim izazovima, izazovima jednake dostupnosti usluga za sve stanovnike Županije te polarizacijom gospodarstva i sezonalnošću pojedinih gospodarskih djelatnosti.

Navedeni izazovi identificirani su u Planu razvoja koji definira ključne strateške odrednice poput vizije, razvojnih potreba i prioriteta javnih politika te posebne ciljeve, mjere za njihovo ostvarivanje te projekte od strateškog značaja. Posebni ciljevi funkcionalno su povezani s razvojnim smjerovima i strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. te drugim europskim, nacionalnim i lokalnim planovima. U dijelu vizije, Plan razvoja Zadarsku županiju u 2027. definira kao „Konkurentnu i razvijenu županiju koja predvodi u plavom i zelenom rastu gospodarstva Jadranske Hrvatske. Županiju inovativnog i održivog razvoja sa sigurnim i poticajnim okruženjem za sve njezine stanovnike.“

Plan razvoja donesen je participativnom metodom i uključivanjem relevantnih dionika iz područja javnog, privatnog i civilnog sektora. U tematske radne skupine uključeni su predstavnici Izvršne radne skupine, odnosno upravnih odjela Zadarske županije i Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, predstavnici poduzetnika i ostalih gospodarskih udruženja, znanstveno-istraživačkog sektora, civilnog sektora te jedinica lokalne i područne samouprave. Plan razvoja usvojen je na 6. sjednici Županijske skupštine 5. travnja 2022. godine.

3. Opis akta strateškog planiranja

3.1. Identificirane potrebe i ciljane skupine

Zbog svojih geografskih obilježja Zadarska županija ima pojačan rizik od neravnomjerne regionalne razvijenosti na koju treba obratiti pozornost prilikom kreiranja i provedbe strateških dokumenata. Demografska kretanja koja upućuju na povećanje udjela starog stanovništva u

ukupnoj populaciji Županije te smanjenje broja novorođenčadi zahtijevaju pojačane napore u pronatalitetnom smjeru, stambenom zbrinjavanju te aktivnim politikama zapošljavanja mladog stanovništva. Gospodarski pokazatelji upućuju na nominalan rast prihoda i plaća iznad stopa inflacije što sugerira povećanje konkurentnosti lokalnog gospodarstva. Međutim, valja poticati održivost takvog rasta u idućim godinama.

Uz navedeno, sam Plan razvoja prepoznaje i rizike polarizacije gospodarskih djelatnosti te sezonalnosti pojedinih djelatnosti, saturaciju obale i ekološke rizike uslijed sve masovnijeg ljetnog turizma te nedovoljno razvijenu infrastrukturu za proizvodnju, preradu i prijevoz robe.

Ključne društvene i gospodarske potrebe prema Planu razvoja mogu se sažeti u četiri društveno – gospodarska područja:

1. Diverzifikacija gospodarske strukture i jačanje konkurentnosti

- Potreba za smanjenjem ovisnosti županijskog gospodarstva o sezonskom turizmu te poticanjem industrijske tranzicije prema nišama s visokom dodanom vrijednošću.
- Jačanje malih i srednjih poduzetnika, obrtnika i poduzetničke aktivnosti. Potrebna je stimulacija poduzetništva, poticanje konkurentnog poslovnog okruženja i podizanje razine lokalne poslovne aktivnosti.
- Povećanje uloge inovacija, znanosti i istraživanja u gospodarstvu, a vezano za tehnološki napredak, konkurentnost, diverzifikaciju i prelazak na ekonomiju znanja.

2. Održivi i cjelogodišnji razvoj turizma i valorizacija prostora

- Potreba transformacije turizma od sezonskog prema održivom, pametnom i cjelogodišnjem modelu. To uključuje valorizaciju prirodnih i kulturnih potencijala, upravljanje okolišem, održivo korištenje otoka i obalnih resursa.
- Poticanje ruralnog, otočnog i poljoprivrednog razvoja uključujući održivu poljoprivredu, ribarstvo, marikulturu, bio-ekonomiju i potporu ruralnim područjima; time se želi smanjiti depopulacija, potaknuti lokalni razvoj i očuvati život na selu i otocima.

3. Socio-demografske i društvene usluge, kvaliteta života i pristupačnost

- Potreba za unaprjeđenjem javnih i socijalnih usluga, infrastrukture, mobilnosti i prostornog uređenja, a s obzirom na prostornu raznolikost Županije (obala, otoci, ruralna brdsko-planinska područja). Time se želi osigurati ravnomjeran razvoj te dostupnost usluga za sve građane.
- Kroz stvaranje uvjeta za rad i visoku kvalitetu života (zaposlenje, stanovanje, usluge, obrazovanje, infrastruktura) potaknuti konkurentnost Županije među mladim obiteljima te demografsko jačanje.

4. Zelena i digitalna tranzicija

- Potreba djelovanja usmjerenog prema zelenim i digitalnim trendovima kroz razvoj infrastrukture za digitalno društvo, promoviranje inovacija, infrastrukture, energetske učinkovitost, zaštitu okoliša, održivo upravljanje prostorom i prirodnim resursima.

- Jačanje otpornosti gospodarstva i društva na krize (npr. pandemija, klimatske promjene, gospodarski šokovi) kroz diverzifikaciju, inovacije i održive razvojne politike.

Ciljane skupine Plana razvoja su jedinice lokalne samouprave na području Županije, javne ustanove (škole, fakulteti, bolnice, domovi zdravlja, socijalne, kulturne i druge ustanove), znanstveno-istraživačke i inovacijske organizacije (sveučilište, instituti i slično), potporne institucije privatnom sektoru (razvojne agencije, poduzetnički inkubatori, HGK, HOK, klasteri i slično) poduzetnici i obrtnici, subjekti u turizmu (hoteli, kampovi, OPG-ovi, iznajmljivači, turističke agencije), poljoprivrednici, ribari i subjekti akvakulture, stanovnici Zadarske županije u cjelini, posebno sljedeće društvene skupine: mladi, djeca, starije osobe, osobe s invaliditetom, nezaposleni te ostale ranjive skupine.

Za uspješnu provedbu Plana razvoja ključno je osigurati sustavno i koordinirano uključivanje svih relevantnih dionika. Na institucionalnoj razini, značajnu ulogu imaju upravni odjeli i službe Zadarske županije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i nadležna ministarstva i državne agencije. Njihovo aktivno sudjelovanje osigurava stratešku usklađenost provedbenih politika te dostupnost potrebnih financijskih sredstava.

Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA u ulozi regionalnog koordinatora razvoja ključni je nositelj u pripremi i provedbi razvojnih projekata te pruža stručnu i savjetodavnu podršku svim zainteresiranim dionicima.

Odgojno-obrazovne ustanove, regionalni centri kompetentnosti i centri za cjeloživotno učenje doprinose usklađivanju obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, razvijaju ljudske potencijale te jačaju kompetencije stanovništva Županije.

Privatni sektor, uključujući poduzetnike, obrtnike, poljoprivrednike i ribare, ima važnu ulogu u provedbi Plana razvoja i gospodarskom napretku. Uz njih, organizacije civilnog društva i lokalne inicijative doprinose jačanju društvene kohezije, promicanju demokratskih vrijednosti i poticanju građana na aktivno sudjelovanje u razvoju zajednice.

3.2. Intervencijska logika i financijski okvir

Intervencijska logika Plana razvoja temelji se na 20 posebnih ciljeva koji su funkcionalno povezani s razvojnim smjerovima i strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. Svaki posebni cilj razrađen je kroz skup mjera kojima se osigurava njegovo ostvarivanje te dodijeljene pripadajuće pokazatelje ishoda koji predstavljaju okvir za praćenje i vrednovanje uspješnosti provođenja Plana razvoja. Prilikom izrade Plana razvoja procijenjena vrijednost ukupnih sredstava potrebnih za provođenje Plana razvoja iznosila je 3.119.754.280,15 eura (23.673.511.123,78 HRK) od čega 1.370.429.451,73 EUR (10.325.500.478,04 HRK) iz proračuna Zadarske županije, 430.833.582,50 EUR (3.246.115.627,37 HRK) iz sredstava europskih fondova i državnog proračuna za projekte regionalne uprave te 1.340.751.877,15 eura (10.101.895.018,37 HRK) iz sredstava europskih fondova i državnog proračuna za projekte lokalne samouprave.

U *Prilogu 1* nalazi se prikaz intervencijske logike Plana razvoja.

4. Metodološki pristup

Postupak srednjoročnog vrednovanja provodio se u skladu s načelima pravovremenosti, razmjernosti, neovisnosti, vjerodostojnosti, partnerstva, korisnosti i transparentnosti. Tijekom vrednovanja, koristile su se kvalitativne i kvantitativne metode prikupljanja podataka.

U kvalitativnom dijelu istraživanja, korištena je metoda analize postojećih podataka i fokus grupe. Prilikom metode analize postojećih podataka, analizirani su sekundarni izvori podataka, odnosno Plan razvoja, Godišnja izvješća o provedbi Plana razvoja Zadarske županije 2021.-2027. za 2022., 2023. i 2024. izrađeni od ZADRE NOVE, službeni podaci Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske narodne banke i drugi relevantni izvori podataka.

U kvantitativnom dijelu istraživanja provodila se kvantitativna analiza planiranih i ostvarenih pokazatelja ishoda, financijska analiza planiranih i utrošenih sredstava iz županijskog proračuna te je temeljem prikupljenih podataka donesena ocjena učinkovitosti njihovog utroška u kontekstu ostvarenih pokazatelja. Uz navedeno, tim za vrednovanje proveo je studiju slučaja (eng. *case study*) dva razvojna projekta koji se financiraju u okviru Plana razvoja: (1) Izgradnja i razvoj regionalnog inovacijskog ekosustava za poduzetnike te (2) Izgradnja osnovnih i srednjih škola Zadarske županije. Detaljnom analizom i uvidom u okolnosti koje su utjecale na tijek i uspješnost provedbe razvojnih projekata doneseni su zaključci o objektivnim okolnostima koje se izvjesno pojavljuju i u implementaciji Plana razvoja.

Prilikom analize prikupljenih podataka, korištene su metode deskriptivne statistike i komparativne analize radi praćenja trendova, uspoređivanja ostvarenih vrijednosti pokazatelja s planiranim ciljevima i prepoznavanja odstupanja u provedbi. Isto tako, temeljem prikupljenih mišljenja i stavova dionika provedena je analiza sadržaja s naglaskom na primjere dobre prakse. Posljedica kombinirane primjene kvantitativnih i kvalitativnih metoda jest cjelovita slika o stanju provedbe Plana razvoja i jesu li i, ako da, koje su potrebne korekcije do kraja razdoblja.

Postupak vrednovanja Plana razvoja odvijao se u 4 faze:

Priprema: Analiza dokumentacije Plana razvoja, Godišnjih izvješća o provedbi Plana razvoja, strateških i drugih relevantnih dokumenata.

Prikupljanje podataka: Pretraživanje relevantnih baza podataka, provođenje fokus grupe te studije slučaja.

Analiza podataka: Analiza prikupljenih podataka s ciljem odgovora na istraživačka pitanja, odnosno utvrđivanja uspješnosti provedbe Plana razvoja te identifikacije područja za napredak.

Donošenje zaključaka i formuliranje preporuka: Temeljem uvida u prikupljene podatke, doneseni su zaključci o uspješnosti provedbe Plana razvoja te formulirane preporuke.

U vrednovanju Plana razvoja primijenjeni su kriteriji propisani Pravilnikom koji nude okvir za objektivno i sustavno procjenjivanje. U nastavku slijedi popis kriterija:

Relevantnost: Analiziralo se i utvrđivalo koliko su posebni ciljevi Plana razvoja u skladu s razvojnim potrebama i potencijalima Županije i korisnika; je li opravdano nastaviti provoditi Plan razvoja u odnosu na prvotno utvrđene potrebe; jesu li posebni ciljevi definirani u skladu s načelima strateškog planiranja i upravljanja razvojem.

Usklađenost: Utvrđivala se razina povezanosti posebnih ciljeva unutar Plana razvoja te njihova usklađenost sa strateškim dokumentima višeg reda i javnih politika.

Učinkovitost: Procjenjivalo se ostvarenje posebnih ciljeva, pokazatelja ishoda i promjena nastalih kao posljedica provedbe Plana razvoja.

Djelotvornost: Utvrđivao se odnos između uložених sredstava i ostvarenih rezultata s fokusom na minimalno potrebnu razinu troškova potrebnih za postizanje postavljenih posebnih ciljeva.

Učinak: Razmatrao se širi društveni, ekonomski i okolišni utjecaj provedbe Plana razvoja, uključujući pozitivne i negativne promjene, planirane i neplanirane promjene i dugoročne posljedice za društvo, sustave i norme.

Održivost: Analizirala se i utvrđivala stvarna korist provedbe Plana razvoja; procjenjivala se izvjesnost trajanja pozitivnih pokazatelja ishoda po završetku razdoblja provedbe, odnosno trajnost pozitivnih ishoda. Procjenjivali su se kapaciteti potrebne za održavanje rezultata, uključujući financijske, institucionalne i ekološke.

Cilj ovakvog pristupa bio je dobiti sveobuhvatni uvid u stupanj provedbe, učinkovitost i relevantnost Plana razvoja, kao i u njegovu usklađenost sa specifičnim potrebama Zadarske županije.

5. Nalazi

5.1. Uvod

Vrednovanje obuhvaća analizu napretka prema postavljenim pokazateljima, utvrđivanje doprinosa Plana ključnim razvojnim prioritetima te prepoznavanje područja u kojima je potrebno prilagoditi ili ojačati provedbene mehanizme.

Nalazi se temelje na kombinaciji kvantitativnih pokazatelja (ekonomski, društveni, okolišni trendovi) i kvalitativnih uvida (analiza strateških dokumenata, sektorski izvještaji, dostupni financijski i projektni podaci te fokus grupa i analiza slučaja). Poseban naglasak u postupku vrednovanja stavljen je na učinke provedbe strateških županijskih projekata kao i onih sufinanciranih iz EU i nacionalnih izvora te na institucionalni kapacitet za provedbu i koordinaciju razvojnih politika. Analiza je organizirana po posebnim ciljevima Plana razvoja i ostvarenju pokazatelja ishoda za svaki od ciljeva pri čemu se svaka cjelina sagledava kroz tri dimenzije:

- Stanje i trendovi – u kojoj mjeri su ostvareni očekivani ishodi i promjene;
- Izazovi provedbe – prepreke koje ograničavaju učinkovitost ili relevantnost mjera;
- Preporuke – usmjerene na prilagodbu i optimizaciju provedbe u preostalom razdoblju do 2027. godine.

Prvi dio nalaza daje kratki pregled stanja i ključnih izazova po svakoj tematskoj cjelini kako bi se stekao pregled ključnih stanja i izazova definiranih Planom razvoja po tematskim cjelinama.

Nakon toga analizira se svaki posebni cilj prema postavljenim pokazateljima interpretirajući nalaze i dajući, preporuke.

Pregled stanja i ključnih izazova po tematskim cjelinama izrađen je temeljem Plana razvoja te godišnjih izvješća o provedbi Plana.

5.2. Pregled stanja i ključnih izazova po tematskim cjelinama

Pregled stanja i ključnih izazova po tematskim cjelinama dan je temeljem istih sadržanih u Planu razvoja kako bi se prije prelaska na same nalaze dobio uvid u stanje i ključne izazove Županije koji se Planom razvoja adresiraju.

Gospodarstvo

Gospodarstvo Zadarske županije obilježava sektorska polarizacija što je u skladu trendovima u cijeloj državi kao i u velikom dijelu mediteranskih država članica EU. Dugogodišnjim razvojem turizma nauštrb razvoja drugih gospodarskih djelatnosti došlo je do osiromašenja svih segmenata gospodarstva. Deindustrijalizacijom je Zadar u gospodarskom smislu značajno oslabio u nacionalnim okvirima u odnosu na razdoblje prije Domovinskog rata. U usporedbi s nacionalnim i EU dosezima, trenutno stanje u Zadarskoj županiji obilježava ispodprosječna razina razvijenosti gospodarstva, relativno niska razina investicijskih ulaganja, niska produktivnost i rentabilnost.

U SWOT-analizi Plana razvoja istaknuto je kako Županija ima komparativne prednosti u plavom i zelenom rastu, no i određene slabosti u niskoj razini industrijske diverzifikacije i u ovisnosti o sezonalnosti.

Izazovi:

- Visoka sezonalnost i cikličnost turističkih prihoda osjetno opterećuju gospodarsku stabilnost.
- Nedovoljna proizvodna komponenta u gospodarstvu s malim udjelom prerađivačke industrije i dodane vrijednosti.
- Slaba povezanost između lokalnih poduzetnika, istraživačkih institucija i inovacijskih sustava (nizak stupanj klasterizacije, kolaboracije).
- Ograničen pristup financijskim i netehničkim uslugama kojima bi se poticao rast i konsolidacija MSP-ova.

Tehnološki razvoj, digitalno društvo i inovacije

Tehnološka te razvojno-istraživačka infrastruktura i usluge na području Županije nisu dovoljno razvijene, a razina ulaganja u istraživanje i razvoj u gospodarstvu je niska što utječe na nisku razinu inovativnosti u proizvodnji. U Planu razvoja naglašava se potreba za ubrzanom digitalnom transformacijom i razvojem inovacijskih kapaciteta. Dokument ukazuje na slabije korištenje digitalnih alata u javnom i privatnom sektoru te nedostatak potpornih institucija.

Izazovi:

- Digitalni jaz između urbanih i ruralnih, općinskih područja, s ograničenom infrastrukturom (poput širokopojasnog interneta) u lošije povezanih dijelova Županije.
- Nedostatak kadrova i specijaliziranih kompetencija za razvoj digitalnih rješenja i inovacija u lokalnim sredinama.
- Slabo iskorištene mogućnosti suradnje s akademskim institucijama i tehnološkim sektorom u regiji.
- Ograničeni kapaciteti za upravljanje digitalnim projektima i implementaciju „pametnih” rješenja u javnom sektoru.

Hrana i bioekonomija

Zadarska županija ima potencijal u poljoprivredi, ribarstvu i akvakulturi, ali segmenti poljoprivredne proizvodnje su fragmentirani i često niskog intenziteta.

Velik je izazov organizirati učinkovitu poljoprivredu u uvjetima usitnjenih i rastrkanih posjeda, pri čemu bilo kakve agrotehničke i druge zahvate otežavaju neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zastarjeli katastarski podatci. Educiranost svih dionika u poljoprivredi nije dovoljna, a što uz brojne druge uzroke, utječe na probleme u odabiru proizvodnog asortimana poljodjelskih kultura, neprimjereno korištenje fitofarmaceutskih sredstava i na problem dugoročnog osiguravanja stabilne isporuke kvalitetnih prehrambenih proizvoda kao i funkcionalnih veza s prehrambenom industrijom. Plan ističe potrebu za jačanjem vertikalnih lanaca i prelaskom na održive i inovativne modele u bioekonomiji.

Izazovi:

- Visoka razina slabih i malih gospodarstava, ograničeni kapacitet prerade i dodane vrijednosti.
- Problemi organizacije tržišnih lanaca, distribucije i plasmana proizvoda.
- Nedostatak ulaganja u istraživanje, certifikate i tehnologije koje bi unaprijedile održivost (organska proizvodnja, pametno upravljanje vodama, kontrola kvalitete).
- Klimatski izazovi (suše, promjene režima padalina) te degradacija tla i vodnih resursa.

Turizam, kultura i kreativne industrije

Turizam je nositelj gospodarskog razvoja Zadarske županije. Dokument prepoznaje bogate prirodne i kulturne resurse te potencijal raznolikih oblika turizma (otoci, kulturni turizam, ruralni turizam). Mnogi dijelovi Županije, posebice ruralna i kopnena područja, nisu još uvijek dovoljno turistički valorizirani, iako svojim obilježjima omogućuju razvoj cijelog niza specifičnih oblika turizma, posebice kulturnog turizma u koji su uključeni kreativni i vjerski turizam.

Jedan od glavnih problema razvoja kulturne ponude Županije, kao i kulturne ponude Hrvatske, leži u nedovoljnim i nestabilnim financijskim sredstvima usmjerenim u kulturne i kreativne industrije. Kulturni i kreativni sektori su identificirani kao poluga diverzifikacije sadržaja u turističkoj ponudi.

Izazovi:

- Prevelika koncentracija prihoda u ljetnim mjesecima i na obalne zone, dok unutrašnjost i otočna područja ostaju slabo integrirani u turistički tok.
- Nedovoljna diverzifikacija turističke ponude (sezonski sadržaji, kulturni programi izvan sezone).
- Infrastrukturna ograničenja na otocima (pristupi, komunalna opremljenost) te problemi povezanosti između destinacija.
- Slaba tržišna pozicija kulturnih i kreativnih poduzetnika, s ograničenim kapacitetima komercijalizacije i integracije u turističke modele.

Odgoj i obrazovanje

Plan razvoja ukazuje na potrebu modernizacije obrazovnih programa i bolje usklađivanje s tržištem rada, uključujući obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje. Postoji i pitanje nedovoljne infrastrukturne opremljenosti škola, osobito u ruralnim područjima. Međutim, valja istaknuti da su u tom području tijekom izvještajnog razdoblja učinjeni određeni pomaci u kontekstu pokretanja postupka osnivanja studija Mehatronike i robotike na Sveučilištu u Zadru te tekućim projektima rekonstrukcije i obnove škola za potrebe jednosmjenske nastave.

Izazovi:

- Raspršenost prostornih i ljudskih resursa s obzirom na postojanje velikog broja srednjih škola istog ili sličnog obrazovnog profila
- Nepodudarnost ponude obrazovanja (nastavnih sadržaja, praktične nastave) i potreba poslodavaca, posebno u tehnološkim i novim djelatnostima.
- Nedostatak resursa za modernizaciju opreme, digitalne alate i infrastrukturnu prilagodbu školskih objekata.
- Odljev mladih (interni i vanjski migracijski pritisci) i pad interesa za školovanje i ostanak u ruralnim sredinama.
- Slaba umreženost obrazovnih institucija s gospodarstvom i inovacijskim sektorom.

Tržište rada

Tržište rada u Zadarskoj županiji karakterizira sezonalnost, relativno visoka nezaposlenost u zaleđu i otocima te nesigurnost zaposlenja u uslužnim djelatnostima. U Županiji je visok udio nezaposlenosti mlade populacije, odnosno stanovništva starosti od 25 do 29 godina. Upravo taj kontingent stanovništva prosječno je višeg obrazovanja što je presudan razvojni potencijal Županije, posebno u segmentu poticaja poduzetničke aktivnosti. Stopa nezaposlenosti veća je kod žena u odnosu na mušku populaciju.

Plan navodi potrebu jačanja poticaja za zapošljavanje, osposobljavanja i prekvalifikacije.

Izazovi:

- Velika sezonska fluktuacija zaposlenja i neujednačenost uvjeta rada između perioda visoke i niske turističke aktivnosti.
- Nedostatak stabilnih i kvalitetnih poslova u područjima udaljenima od obale.

- Kvalifikacijski nesklad (eng. *skills mismatch*), osobito kod mladih i dugoročno nezaposlenih.
- Slaba mobilnost radne snage (geografska, sektorska) i ograničene poticajne mjere za useljavanje radne snage u manje atraktivne općine.

Zdravstvo

Plan razvoja prepoznaje važnost jačanja zdravstvene infrastrukture, dostupnosti usluga u udaljenim područjima, podršku prevenciji pojave bolesti i modernizaciji opreme. U osnovnoj analizi stanja spominju se izazovi u raspoloživosti liječničkih kapaciteta i neravnomjernoj prostornoj pokrivenosti.

Izazovi:

- Neujednačen pristup zdravstvenim uslugama u ruralnim i otočnim područjima, uključujući nedostatak specijalista i opreme.
- Financijska ograničenja i pritisci na održavanje kvalitete usluga, osobito u domovima zdravlja i bolnicama u manje naseljenim područjima.
- Potreba za boljim integriranjem zdravstvene zaštite i socijalnih usluga, osobito starijim osobama te u područjima s depopulacijom.
- Slaba digitalizacija zdravstvenih procesa (telemedicina, elektronički sustavi) u manjim jedinicama lokalne samouprave.

Promet i prometna infrastruktura

Infrastrukturna povezanost (prometne mreže, cestovna i pomorska veza, prometno opterećenje) prepoznata je kao ključni element za razvoj. Najveći je nedostatak nefunkcionalnost željezničke veze s ostatkom Hrvatske koji nepovoljno utječe i na razvoj trgovačkog dijela zadarske luke. Tijekom turističke sezone značajno je povećan pritisak na prometnu infrastrukturu te je smanjena sigurnost sudionika u cestovnom i pomorskom prometu. Poseban problem predstavlja velika emisija CO₂ i drugih štetnih plinova što je moguće znatno smanjiti korištenjem obnovljivih izvora energije ili ekološki prihvatljivijih energenata.

Plan naglašava potrebu nadogradnje cestovne mreže, luke i pomorskih veza te interoperabilnosti prometnih sustava.

Izazovi:

- Slabije razvijena cestovna mreža u unutrašnjosti, nepovezanost manjih općina i otoka s glavnim prometnicama.
- Ograničene pomorske i trajektne veze, posebno u više udaljenim otočnim mjestima.
- Prometne gužve u visokoj sezoni, neadekvatni alternativni pravci i održavanje infrastrukture.
- Nedostatak integriranih transportnih rješenja (javnih prijevoznih veza, multimodalnost) u Županiji.

Socijalna politika i socijalna infrastruktura

Zadarsku županiju obilježava trend starenja populacije (pod starijom populacijom smatra se životna dob iznad 65 godina) te je društvena briga o starijim osobama postala iznimno važno

pitanje jer se javlja problem neadekvatne palijativne skrbi što ozbiljno opterećuje obitelji, domove za skrb o starijima, ali i cijeli zdravstveni sustav.

Plan ukazuje na važnost jačanja socijalnih usluga, sustava potpore ranjivim skupinama, poboljšanja uvjeta skrbi i jačanja mreže socijalne infrastrukture.

Izazovi:

- Neujednačena dostupnost usluga socijalne skrbi u ruralnim i otočnim općinama (domovi za starije, centri za socijalnu skrb, podrška zajednicama).
- Ograničeni financijski kapaciteti lokalnih jedinica za proširenje socijalnih programa.
- Povezanost zdravstvenih, socijalnih i obrazovnih sustava često je slaba što ograničava učinkovitost mjera usmjerenih na marginalizirane skupine.
- Potreba za inovativnim socijalnim modelima (npr. zajedničko stanovanje, mobilne usluge) u područjima obilježenih depopulacijom.

Komunalna infrastruktura

Infrastrukturni kapaciteti (vodovod, kanalizacija, odvodnja, elektroenergetska i energetska učinkovitost) istaknuti su kao preduvjet kvalitete života i investicijske atraktivnosti u Planu razvoja. Ističe se da zbog nedovoljno sustavnog plana vodoopskrbe na svim razinama, kao i relativno nekvalitetno izgrađene vodovodne mreže, dolazi do velikih gubitaka vode. Vodoopskrbni i komunalni sustav nedovoljno je razvijen, posebno na otocima. Oni najčešće nemaju zadovoljavajuće razvijenu niti osnovnu infrastrukturu (npr. velik je problem sa septičkim jamama iskopanim u vodo-propusnim stijenama što neposredno ugrožava krško podzemlje i more), a cijene komunalnih usluga (ako ih uopće ima) na otocima više su nego u priobalnom i zaobalnom području. Gotovo je polovica jedinica lokalne samouprave na području Županije bez sustava javne odvodnje.

Izazovi:

- Nerazvijena infrastruktura u udaljenim i otočnim lokalitetima, posebno sustavi vodoopskrbe i kolektora otpadnih voda.
- Visoki troškovi održavanja sustava uz smanjeni broj korisnika u područjima s demografskim padom.
- Potreba modernizacije energetske sustava i uvođenja učinkovitih sustava grijanja, rasvjete i obnovljivih izvora energije u javnim objektima.
- Slaba koordinacija između sektora komunalne infrastrukture i prostornog planiranja što ograničava mogućnost integriranih rješenja.

Okoliš, prirodni resursi i održivi razvoj

Zadarska županija ima bogate prirodne resurse, morski okoliš, otoke i zaštićena područja. Plan prepoznaje nužnost zaštite okoliša, upravljanja vodama, održive energetike i otpornosti na klimatske promjene. U zonama gušće naseljenosti i intenzivnijega gospodarstva razmjerno su česte pojave onečišćenja (rjeđe i zagađenja ili trajne devastacije) okoliša. Obala kopna i otoka,

kao prostor višestrukih kontakata i konflikata, najviše je izložena negativnim posljedicama intenzivnoga korištenja.

U cijeloj Županiji nije dovoljno razvijen sustav recikliranja otpada.

Izazovi:

- Prijetnje degradacije okoliša, pritisci razvoja u obalnim i osjetljivim područjima te klimatske promjene (podizanje razine mora, suše, erozija).
- Upravljanje otpadom i sustav recikliranja nisu dovoljno razvijeni, posebice na otocima i u manjim općinama.
- Ograničen kapacitet općina za provođenje ekoloških mjera i zaštitu prirodnih staništa.
- Potreba sinergije između gospodarskih i ekoloških ciljeva (zelene tehnologije, ekoturizam, plava ekonomija).

Regionalni razvoj i institucionalno upravljanje

Plan prepoznaje da je institucionalna snažna koordinacija, participativnost i kapacitet lokalne samouprave ključ uspješne provedbe Plana razvoja. Pojedine JLS imaju nedostatne kapacitete za kvalitetno obavljanje komunalnih poslova pa bi pojedine djelatnosti ovih JLS-ova bilo potrebno što prije funkcionalno objediniti.

Izazovi:

- Fragmentacija upravljačkih struktura i razina (županija, gradovi, općine, otoci), što otežava koordinaciju provedbe većih projekata.
- Slabiji institucionalni kapaciteti u manjim općinama (stručni kadar, planerske službe, administrativni resursi).
- Nedostatak mehanizama za praćenje, vrednovanje i prilagodbu provedbe Plana u srednjem roku.

5.3. Nalazi o provedbi posebnih ciljeva i ostvarenju pokazatelja

Opći prikaz društveno - gospodarskih kretanja na području Županije

Gospodarski pokazatelji Zadarske županije zadnjih godina prate pozitivne trendove gospodarskih kretanja na razini cijele Republike Hrvatske.

Hrvatski je BDP proteklih pet godina kontinuirano rastao. Godina 2020. obilježena je snažnim padom BDP-a od 7,9 % što je bio izravan rezultat negativnog utjecaja pandemije COVID-19. Međutim, već u 2021. godini uslijedio je snažan oporavak visokim rastom od 10,6 %, što je pokazalo otpornost gospodarstva nakon kriznog razdoblja. Taj pozitivan trend nastavio se i u 2022. godini kada je BDP porastao za 6,3 %. Ipak, tijekom 2023. godine došlo je do usporavanja rasta koji je iznosio 2,9 %, što je ukazivalo na stabilizaciju nakon prethodnih godina dinamičnih promjena. U 2024. godini zabilježen je rast od 3,9 %. Očekuje se da će gospodarstvo Hrvatske u 2025. godini nastaviti razmjerno snažno rasti, ali očekuje se usporavanje rasta na 3,0 %.

Iako objava podataka za kretanje bruto domaćeg proizvoda na razini županija (zadnji podaci objavljeni su početkom 2025. za 2022. godinu) kasni za objavom nacionalnih podataka

(objavljeni podaci za drugi kvartal 2025.), iz drugih gospodarskih pokazatelja vidljivo je da Zadarska županija bilježi pozitivna gospodarska kretanja zadnjih godina.

BDP Zadarske županije u 2022. godini iznosio je 2,34 mlrd. eura te je u odnosu na 2021. godinu nominalno porastao za 14,3 % dok je realni rast iznosio oko 3,5 %. BDP *per capita* u 2022. godini iznosio je 14.656 eura.

Podaci, pak, za 2023. godinu pokazuju da je broj tvrtki obveznika plaćanja poreza na dobitkoje su predale godišnje financijsko izvješće bio 6.401 ili za 6,9 % veći nego prethodne godine, a zaposlenih u gospodarstvu na kraju godine bilo je 30.851, što je za 5,9 % više nego prethodne godine. Ukupni prihodi poduzetnika u 2023. godini su iznosili 3,46 mlrd. eura odnosno 16,5 % više nego 2022., od toga 838 mil. eura prihoda ostvareno je od prodaje u inozemstvu što je rast od 8,3 %.

Turizam je jedan od sektora koji je najviše pogođen krizom uzrokovanom pandemijom korona virusa. Nakon višegodišnjega kontinuiranog rasta svih pokazatelja, 2020. godina bila je godina snažnog pada gospodarske aktivnosti, u 2021. godini došlo je do oporavka, a u 2022. godini i do premašivanja pret-pandemijskih rezultata. Oporavak se najbolje ogleda u ostvarenju rekordnih ukupnih prihoda, koji su u 2023. bili za 62,1 % veći nego u 2018. godini. U istom razdoblju došlo je do povećanja broja zaposlenih za 25,6 %, prosječne bruto plaće za 38,4 %, aktive za 32,6 %, kapitala za 37,1 %, neto dobiti za 11,1 %.

Prema podacima Turističke zajednice Zadarske županije, 2023. godinu obilježio je rekordan broj dolazaka i ostvarenih noćenja u Županiji. Tako su ukupno ostvarena 2.056.651 turistička dolaska ili 6 % više nego u 2022. godini te ukupno 15.203.222 noćenja ili 2 % više nego u 2022. godini.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, robni izvoz poduzeća registriranih u Zadarskoj županiji (prema Statističkom poslovnom registru) u 2023. godini iznosio je 473,1 mil. eura ili 9,3 % više nego u 2022. godini, dok je robni uvoz iznosio 466,8 mil. eura ili 4,2 % više nego godinu prije. Nakon godine s deficitom robne razmjene, u 2023. godini vrijednost robnog izvoza nadmašila je vrijednost robnog izvoza za 6,3 mil. eura.

U strukturi ukupnoga robnog izvoza Zadarske županije u 2023. godini na prvom mjestu nalazi se *C - Prerađivačka industrija* (63 % od ukupnog izvoza), a na drugom je *A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo* (31,5 %). Te dvije djelatnosti imaju 94,5 % udjela u ukupnom robnom izvozu Zadarske županije u 2023. godini.

Okosnica poljoprivredne djelatnosti Zadarske županije je ribarstvo, poglavito akvakultura, dok su druge poljoprivredne djelatnosti slabije razvijene. U 2023. godini zabilježen je rast broja tvrtki za 4,7 %, imovine za 7,6 % kapitala za 14 % i prihoda za 12,2 %.

U istoj je godini iskazana je neto dobit sektora od skoro 1,5 mil. eura. Udjel izvoza iznosi značajnih 57,4 %. Broj zaposlenih, nakon niza godina s blagim neprekidnim rastom, smanjen je za 0,3 %, a smanjena je i prosječna brutoplaća za 3,4 %.

Neto dobit svih poduzetnika u Županiji iznosila je 391 mil. eura što je za 42,8 % više nego u 2022. godini. Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu povećane su za 60,3 % u odnosu na iste investicije u 2022. godini.

Rasla je i prosječna bruto isplaćena plaća na razini Županije. S iznosom od 1.399 eura bila je za 13,4 % veća od bruto plaće isplaćene u 2022. godini.

Pozitivna kretanja bilježi i tržište rada. Na dan 31. prosinca 2021. zabilježeno je 56.960 zaposlenih u Zadarskoj županiji što je bila najviša razina u proteklom desetljeću. Prema podacima HGK za 30. rujna 2024., broj zaposlenih je iznosio 68.809 što je porast od gotovo 21 % u odnosu na 2021. godinu. Na isti je dan broj nezaposlenih iznosio 2.588, što daje stopu registrirane nezaposlenosti od 3,6 %. U srpnju, pak, 2025. godine broj zaposlenih iznosio je 74.198 što je, u odnosu na 2021. godinu, povećanje za više od 17.000 ili preko 30 %.

Unatoč opisanim pozitivnim gospodarskim kretanjima BDP Zadarske županije u 2022. godini iznosio je samo 83% prosjeka Republike Hrvatske odnosno samo 61,1 % prosjeka EU 27. Zadarska je županija s 14.656 eura BDP-a *per capita* osma među hrvatskim županijama.

Ovo govori o još uvijek vrlo velikom prostoru za konvergenciju gospodarstva Zadarske županije kako unutar RH tako i na razini EU.

Prema rezultatima Popisa stanovništva 2021., Zadarska županija imala je 159.766 stanovnika, što je pad od 6,03 % u odnosu na Popis stanovnika u 2011. godini. Prema procjeni broja stanovnika DZS-a sredinom 2024. godine broj stanovnika u Zadarskoj županiji iznosio je 164.323 što je u odnosu na 2021. godinu povećanje za 4.238 stanovnika ili 2,6 %. Povećanje broja stanovnika nije rezultat pozitivnog prirodnog prirasta (koji je i dalje negativan) nego pozitivnih migracijskih kretanja (+ 1.329 u 2022. te + 2.926 u 2023. godini). Prema procjeni DZS-a, broj stanovnika starijih od 65 godina 2024. godine u Zadarskoj je županiji iznosio 40.123 što je 24,4 % ukupnog broja stanovništva (nacionalni prosjek iznosi 23,2 %) što je prema UN-ovoj klasifikaciji u kategoriji vrlo starog stanovništva (iznad 14 %). Indeks starosti u Županiji u 2024. godini iznosio je 171 % što znači da na 100 djece mlađe od 14 godina dolazi 171 osoba starija od 65 godina. Sve navedeno govori o nastavku nepovoljnih demografskih kretanja.

Analiza ostvarenja posebnih ciljeva

U okviru srednjoročnog vrednovanja provedena je analiza ključnih pokazatelja ishoda s ciljem procjene u kojoj su mjeri planirane razvojne politike i mjere doprinijele ostvarivanju postavljenih ciljeva. Posebna je pozornost posvećena pokazateljima koji u promatranom razdoblju (2021.–2024.) bilježe negativne trendove jer oni ukazuju na potencijalne razvojne slabosti, rizike u provedbi ili potrebu za prilagodbom politika i instrumenata.

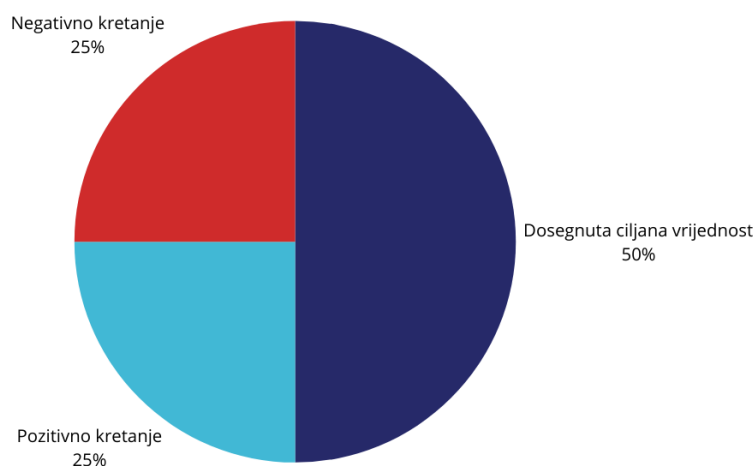
Analiza obuhvaća usporedbu aktualnih vrijednosti pokazatelja s početnim (baznim) godinama, planiranim ciljanim vrijednostima do 2027. godine te, gdje je primjenjivo, s nacionalnim prosjecima i usporedivim županijama. Time se omogućuje detaljnije razumijevanje uzroka negativnih kretanja, bilo da proizlaze iz vanjskih faktora (gospodarska i inflacijska kretanja,

demografski trendovi, klimatski utjecaji, tržišne promjene) ili unutarnjih ograničenja u provedbi mjera (nedostatak kapaciteta, neujednačena teritorijalna raspodjela ulaganja, slabija učinkovitost pojedinih programa).

Negativni trendovi u pokazateljima ne znače nužno neuspjeh razvojne politike, već upućuju na potrebu za prilagodbom provedbenih mehanizama i prioritetnih aktivnosti. Prepoznavanje tih trendova ključno je za usmjeravanje daljnjih ulaganja, jačanje učinkovitosti postojećih mjera te osiguravanje da županijski razvojni procesi ostanu usklađeni s ciljevima održivog, uključivog i otpornog razvoja Zadarske županije do kraja planskog razdoblja.

Govoreći o uspješnosti ostvarenja pokazatelja ishoda u odnosu na postavljene ciljane vrijednosti, valja istaknuti da je od ukupno 53 pokazatelja njih 26 ili 50 % već doseglo ili premašilo ciljane vrijednosti (*Grafikon 1*). Kod dodatnih 13 pokazatelja zabilježena su pozitivna kretanja prema ciljanim vrijednostima. Tako ukupno 39 (75 %) pokazatelja bilježi pozitivno kretanje prema ciljanim vrijednostima, što ukazuje na općenito povoljan trend provedbe Plana razvoja. Kod ukupno 13 ili 25 % pokazatelja bilježe se negativna kretanja u odnosu na ciljane vrijednosti. Za jedan pokazatelj (*OI.02.6.37 Neposredna potrošnja energije na području Zadarske županije*) nisu dostupni podatci te isti nije uvršten u analizu. Detaljni prikaz ostvarenja pokazatelja ishoda prema posebnim ciljevima nalazi se u *Prilogu 1*.

Grafikon 1 Uspješnost ostvarenja pokazatelja ishoda u odnosu na ciljane vrijednosti

U nastavku teksta slijedi opis posebnih ciljeva u kontekstu ostvarenja pokazatelja ishoda u odnosu na ciljane vrijednosti.

5.3.1. Posebni cilj 1: Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti

U okviru posebnog cilja 1 predviđeni su pokazatelji ishoda: **OI.02.1.04 Dodana vrijednost proizvodnje kao % BDP-a i po stanovniku**; **OI.02.4.26 Produktivnost rada mjerena kao prihod po zaposlenom** te **OI.02.1.11 Izvoz dobara i usluga (u % BDP-a)**. Sva 3 pokazatelja

ishoda bilježe pozitivne trendove kretanja pri čemu je 1 (**OI.02.4.26**) premašio ciljanu vrijednost ostvarivši u 2024. 122,83% ukupne ciljane vrijednosti. Pokazatelj **OI.02.1.04** s vrijednosti ostvarenoj u 2022. godini nadomak je do dostizanja ciljane vrijednosti s udjelom od 99,10 % u ciljanoj vrijednosti. Konačno, pokazatelj ishoda **OI.02.1.11** bilježi trend rasta u odnosu na početnu vrijednosti, no valja istaknuti da posljednja dostupna vrijednost ostvarena u 2022. te predstavlja tek 65,92 % ciljane vrijednosti pokazatelja ishoda.

5.3.2. Posebni cilj 2: Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticanja poslovnog okruženja

OI.02.1.07 Udio prihoda malih i srednjih poduzeća u ukupnom prihodu svih poduzeća i OI.02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godini pokazatelji su ishoda pomoću koji se promatra uspješnost provedbe posebnog cilja 2. Prvi pokazatelj (**OI.02.1.07**) bilježi kontinuiran i stabilan trend rasta te je s vrijednosti ostvarenoj u 2024. godini, koja čini udio od 98,63 % ciljane vrijednosti, nadomak do dostizanja iste. Drugi, pak, pokazatelj (**OI.02.4.06**), nakon početnog pada vrijednosti u 2021. godini, u nastavku promatranog razdoblja uglavnom bilježi veće vrijednosti u odnosu na početnu. Vrijednost ostvarena u 2024. godini čini 79,80 % postavljene ciljane vrijednosti.

5.3.3. Posebni cilj 3: Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu Zadarske županije

Provedbu posebnog cilja 3 moguće je pratiti pomoću 3 pokazatelja ishoda od kojih je 1 (**OI.02.4.27 Bruto investicije u intelektualnu imovinu**) premašio ciljanu vrijednost. Naime, u 2021. godini iznos bruto investicija u intelektualnu imovinu bilježi rast u odnosu na početnu vrijednost da bi se ta vrijednost u 2023. udvostručila i s udjelom od 237,32 % u ciljanoj vrijednosti dvostruko premašila istu. S druge strane pokazatelji **OI.02.9.41 Broj podnesenih prijava zaštite industrijskog vlasništva i OI.02.4.11 Udio rashoda JLPRS za istraživanje i razvoj u ukupnim rashodima** bilježe izrazito negativna kretanja, odnosno vrijednosti niže od početnih.

Podnesene prijave intelektualnog vlasništva (OI.02.9.41) najčešće su rezultat prethodno provedenih ulaganja u istraživanje i razvoj a temelj su budućih inovativnih proizvoda i usluga.

Početna vrijednost ovog pokazatelja (2019. godina) iznosila je 79, a ciljana vrijednost 2027. godine iznosi 120. Kretanje ovog pokazatelja u 2023. i 2024. godini ne kreće se u smjeru ostvarenja ciljanog pokazatelja. Naime, u 2023. broj prijava intelektualnog vlasništva iznosio je 35, a u 2024. godini 42 što predstavlja 35 % ciljane vrijednosti.

Kao olakotna okolnost ovakvom kretanju pokazatelja na razini Županije može se navesti činjenica da ovaj pokazatelj bilježi slična kretanja i na nacionalnoj razini.

Međutim, vrijedno je spomenuti da od ukupnog broja prijava prava intelektualnog vlasništva samo 2 prijave se odnose na patente dok se sve ostale odnose na zaštitu žiga.

Budući je prijava prava intelektualnog vlasništva najčešće samo zadnji korak provedenih aktivnosti istraživanja i razvoja, smatra se da uzroke ovakvim kretanjima pokazatelja treba tražiti upravo u ulaganjima za istraživanje i razvoj.

Pokazatelj OI.02.4.11 Udio rashoda JLPRS za istraživanje i razvoj u ukupnim rashodima, %

Početna vrijednost ovog pokazatelja 2019. godine iznosila je 1,71 % dok je kao ciljana vrijednost 2027. godine postavljena razina od 5,0 %. Ostvareni, pak, pokazatelji u 2023. i 2024. godini iznose 0,27 % odnosno 0,25 %.

Dakle, radi se o pokazatelju koji je zabilježio negativna kretanja u odnosu na ciljanu, ali i u odnosu na početnu vrijednost. Smanjenje od gotovo sedam puta u odnosu na početnu vrijednost svakako je zabrinjavajuće.

Radi usporedbe, udio izdataka za istraživanje i razvoj iz Državnog proračuna u 2023. godini ostvaren je na razini od 1,90 % te u 2024. godini na razini od 1,62 %.

Iz navedenih kretanja može se reći da se postavljeni cilj od 5,0 % može smatrati vrlo ambicioznim te se predlaže razmotriti korekcija ovog pokazatelja.

Navedeno ne umanjuje zabrinjavajući trend smanjenja izdataka Županije za aktivnosti istraživanja i razvoja što se svakako preporuča adresirati.

Smanjenje izdataka vodit će u daljnju negativnu spiralu drugih povezanih pokazatelja (prava intelektualnog vlasništva), ali i slabljenju konkurentnosti gospodarstva Zadarske županije.

Udio izdataka za istraživanje i razvoj kao udio u BDP--u u RH 2023. godine iznosio je 1,39 % što je porast za 0,3 % u odnosu na 2019. godinu kada je iznosio 1,08 %. Ciljana vrijednost tog pokazatelja Nacionalnom razvojnom strategijom za 2030. godinu određena je na razini od 3,0 %. Sadašnja razina ulaganja u istraživanje i razvoj značajno zaostaje u odnosu na prosjek EU (2,2 % u 2023. godini) te je potrebno potaknuti planiranje ovih sredstava na svim razinama kako bi se dostigao najprije prosjek EU, ali i planirani cilj za 2030. godinu.

Nepovoljna kretanja navedena dva pokazatelja ne govore u prilog postignuća trećeg posebnog cilja³. Stoga je preporuka poduzeti korake koji će doprinijeti promjeni smjera kretanja ovih pokazatelja te njihovom ubrzavanju u smjeru ciljanih vrijednosti 2027. godine.

5.3.4. Posebni cilj 4: Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma

Pokazatelji ishoda u okviru posebnog cilja 4 su: **OI.02.8.03 Neto stopa popunjenosti kreveta i spavaćih soba u hotelima i sličnom smještaju**, **OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti Zadarske županije** i **OI.02.8.25 Prosječna potrošnja turista po danu** te sva 3 bilježe pozitivna kretanja prema ciljanim vrijednostima. Pokazatelj OI.02.8.03 u 2021. i 2023. bilježi veće vrijednosti u odnosu na početnu da bi vrijednost u 2024. bilježila blagi pad u odnosu na prethodnu godinu s udjelom od 80 % u ciljanoj vrijednosti. Udio od 91,80 % u ciljanoj vrijednosti bilježi pokazatelj **OI.02.8.50** koji, slično kao i prethodni, bilježi stabilan porast u odnosu na početnu vrijednost da bi se u 2024. zabilježio blagi pad u odnosu na 2023. godinu. Pokazatelj **OI.02.8.25** u dvjema godinama za koje postoje dostupni podatci bilježi vrijednost od 95,60 eura što predstavlja 63,73 % ciljane vrijednosti ovog pokazatelja.

5.3.5. Posebni cilj 5: Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije

Pokazatelj OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku je jedan od dva pokazatelja određena za mjerenje postignuća navedenog posebnog cilja.

Početna vrijednost 2019. godine iznosila je 25,04 eura dok je ciljana vrijednost 2027. godine 27,87 eura.

Ostvareni pokazatelji u 2023. i 2024. godini iznose 43,81 odnosno 21,03 eura. Vidljivo je značajna varijacija pokazatelja u dvije proračunske godine. U 2023. godini pokazatelj je iznosio značajno iznad ciljane vrijednosti dok je u 2024. godini bio ispod početne i ciljane vrijednosti.

Ukoliko se uzme prosjek te dvije godine (što nije nerazumno budući se radi o rashodima koji su usmjereni u kulturu te je manje važno je li iznos plaćen u prosincu ili npr. u veljači iduće godine) pokazatelj je iznosio 12 % iznad ciljane vrijednosti.

Preporuka je ipak uravnotežiti rashode po proračunskim godinama kako bi kulturne djelatnosti imale stabilnost i sigurnost raspolaganja potrebnim sredstvima te mogle adekvatno doprinijeti ostvarenju ovog posebnog cilja.

OI.02.8.49 Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije pokazatelj je koji, za razliku od prethodnog pokazatelja koji doprinosi ostvarenju cilja, izravnije mjeri samo ostvarenje cilja.

Početna vrijednost ovog pokazatelja iznosi 372.000 a ciljana vrijednost 2027. godine iznosi 430.000 posjetitelja. Ostvareni pak pokazatelji u 2023. i 2024. godini iznose 367.567 odnosno 336.324 posjetitelja. Vidljivo je da je došlo do pada broja evidentiranih posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području Županije u odnosu na početnu vrijednost te se time ovaj pokazatelj udaljava i od ciljane vrijednosti.

Ovo je pokazatelj koji izravno mjeri valorizaciju kulturne i povijesne baštine na području Županije te doprinosi mogućnosti razvoja kulturnih i kreativnih industrija.

Preporuka je napraviti detaljnu analizu strukture i kretanja broja posjetitelja po pojedinim ustanovama i manifestacijama te pokušati objasniti i adresirati negativna kretanja ovog pokazatelja.

5.3.6. Posebni cilj 6: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave

Pokazatelji ishoda unutar posebnog cilja 6 su: **OI.02.2.58 Rashodi za odgojno obrazovni sustav JLP RS po stanovniku**, **OI.02.16.25 Zaposleni na puno radno vrijeme po stanovniku** i **OI.02.2.60 Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja**. Sva 3 s vrijednostima zabilježenim u 2024. godini i udjelima u ciljanoj od 137,23 %, 107,50 % i 106,67 % već su premašila postavljene ciljane vrijednosti te navedene brojke upućuju na povoljnu provedbu posebnog cilja 6.

5.3.7. Posebni cilj 7: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave

Ostvarenje gore navedenog posebnog cilja moguće je pratiti putem 2 pokazatelja ishoda vezanih uz financijsku učinkovitost i uspješnost u korištenju sredstava Europske unije od kojih je jedan već premašio ciljanu vrijednost, a drugi bilježi negativne trendove.

Naime, ciljana vrijednost pokazatelja **OI.02.14.54 Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S po stanovniku** iznosi 1.181,23 eura te je ista premašena još 2022. godine. Prema posljednje dostupnim podacima, vrijednost pokazatelja ostvarena u 2024. godini čini 140,59 % ciljane vrijednosti što ukazuje na stabilan trend rasta vrijednosti iznad postavljene ciljane vrijednosti.

S druge strane, početna vrijednost pokazatelja **OI.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU u BDP-u županije, %** iznosi 3,6 % dok je ciljana vrijednost 5,0 %. Vrijednost ostvarena u 2022. godini iznosi 2,23%, dok je u 2021. godini ovaj pokazatelj iznosio 3,21 %. Vidljivo je da je došlo do smanjenja iznosa ugovorenih sredstava što ne iznenađuje s obzirom da se radi o godinama završetka prethodne financijske perspektive te više nema značajnijih ugovaranja dok nova perspektiva nije značajnije krenula u provedbu.

Međutim, preporuka je poticati pripremu projekata koji će moći konkurirati za EU sredstva, a sukladno raspoloživim sredstvima u operativnim programima.

Ciljana vrijednost od 5,0 % je svakako ambiciozna, što je poželjno, ali zasigurno zahtijeva ulaganje značajnih napora kako bi bila postignuta.

5.3.8. Posebni cilj 8: Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencija za zdravi i kvalitetan život

Provedbu posebnog cilja 8 moguće je pratiti putem sljedećih pokazatelja: **OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S po stanovniku**, **OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S po stanovniku**, **OI.02.5.04 Gustoća liječnika (doktora medicine)** (na 10.000 stanovnika) i **OI.02.5.04 Gustoća liječnika (zdravstvenih djelatnika)** (na 10.000 stanovnika). Svi navedeni pokazatelji bilježe stabilan i kontinuiran rast te, sukladno posljednje dostupnim podacima, premašuju ciljane vrijednosti <s udjelima od 126,39 %, 203,84 %, 100,68 % i 106,21 % u istima.

5.3.9. Posebni cilj 9: Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate

Premašivanje ciljane vrijednosti bilježi i jedan od ukupno dva pokazatelj ishoda posebnog cilja 9. Naime, pokazatelj **OI.02.05.48 Rashodi za sport JLP(R)S po stanovniku** bilježi kontinuirani rast u odnosu na početnu vrijednost te u 2024. godini bilježi vrijednost koja predstavlja 149,86 % ciljane vrijednost. Pokazatelj ishoda **OI.02.05.49 Broj vrhunskih i vrsnih sportaša** bilježi pozitivno kretanje prema ciljanjoj vrijednosti koja iznosi 70 te u 2024. postiže vrijednost od 47 što predstavlja 67,14 % ciljane vrijednosti.

5.3.10. Posebni cilj 10: Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelji

U okviru posebnog cilja 10 postoje 3 pokazatelja ishoda od kojih je jedan (**OI.02.3.67 Saldo ukupne migracije po županiji**) u 2024. godini s vrijednošću pokazatelja u odnosu 630,80 % u ciljanom vrijednosti višestruko premašio istu, a dva bilježe pad ispod početne vrijednosti.

Početna vrijednost pokazatelja **OI.02.3.02 Postotak stanovništva od 0 do 14 godina u ukupnom stanovništvu** iznosi 14,85 % dok je ciljana vrijednost 15,0 %. Ostvareni, pak, pokazatelji u 2023. i 2024. godini iznose 14,38 % odnosno 14,26 % što čini 95,07% ciljane vrijednosti.

Negativni demografski trendovi svakako su jedan od najznačajnijih i najzahtjevnijih izazova s kojima se susreću brojne europske zemlje pa tako i Republika Hrvatska. Navedeno nije mimošlo niti Zadarsku županiju što je i adresirano Planom razvoja kroz nekoliko posebnih ciljeva.

Prema rezultatima Popisa stanovništva 2021., Zadarska županija imala je 159.766 stanovnika, što je pad od 6,03 % u odnosu na Popis stanovnika u 2011. godini. Prema procjeni broja stanovnika DZS-a sredinom 2024. godine broj stanovnika u Zadarskoj županiji iznosio je 164.323 što je u odnosu na 2021. godinu povećanje za 4.238 stanovnika ili 2,6 %. Povećanje broja stanovnika, nije rezultat pozitivnog prirodnog prirasta (koji je i dalje negativan) nego pozitivnih migracijskih kretanja (+ 1.329 u 2022. te + 2.926 u 2023. godini). Poseban problem predstavlja i sve lošija dobna struktura stanovništva. Prema procjeni DZS-a broj stanovnika starijih od 65 godina 2024. godine u Zadarskoj je županiji iznosio 40.123 što je 24,4 % ukupnog broja stanovništva (RH je na 23,2 %) što je prema UN-ovoj klasifikaciji u kategoriji vrlo starog stanovništva (iznad 14 %). Indeks starosti u Županiji u 2024. godini iznosio je 171 % što znači da na 100 djece mlađe od 14 godina dolazi 171 osoba starija od 65 godina.

Iako je domet mjera lokalne i regionalne države u domeni demografije vjerojatno ograničen, zasigurno je nužno ulagati velike napore u poticanja demografskog oporavka s naglaskom na postizanje pozitivnog prirodnog prirasta.

Početna vrijednost pokazatelja **OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu** iznosi 384.896,14 eura dok je ciljana vrijednost određena na razini od 424.712,99 eura.

Ovo je pokazatelj koji je izravno pod kontrolom jedinice lokalne samouprave i ima za cilj potaknuti porast broja novorođenih, odnosno potaknuti prirodni prirast stanovništva.

Ostvarene vrijednosti pokazatelja za 2023. i 2024. godinu iznose kako slijedi 357.000 eura 331.155 eura. Vidljivo je da je došlo do smanjenja vrijednosti ovog pokazatelja što nije ohrabrujuće ako se uzme u obzir prethodno opisana demografska kretanja u Županiji. Ovo može biti posljedica smanjenog broja djece što uz jednaku naknadu rezultira smanjenjem ukupnog iznosa dodijeljenih sredstava. Ovo se može smatrati očekivanim s obzirom na kretanje broja novorođenih, međutim imajući u vidu važnost problematike, poželjno bi bilo da se utrošena sredstva za ovu namjenu zaista i povećavaju. Jedan od načina je da se poveća iznos naknada ili da se osmisle dodatne mjere kojima će se poticati rađanje djece.

Iako je domet ovih mjera ograničen, pretpostavlja se da bi, uz njihovu dovoljnu atraktivnost, mogle pridonijeti rađanju većeg broja djece. Stoga se preporuča poraditi na pronalasku načina da se postavljena ciljana vrijednost pokazatelja postigne te možda i premaši jer se ne radi o fiskalno prezahtjevnom iznosu (povećanje od 40.000 eura u 6 godina što je na razini inflacije u promatranom razdoblju) i u izravnoj je nadležnosti lokalne države.

5.3.11. Posebni cilj 11: Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije

Vrlo pozitivan trend kretanja i premašivanje postavljenih ciljanih vrijednosti bilježe sva 3 pokazatelja unutar posebnog cilja 11. Pokazatelj **OI.02.10.34 Rashodi za civilnu zaštitu po stanovniku** u 2024. bilježi vrijednost koja predstavlja 176,68 % postavljene ciljane vrijednosti. Slično, 125 % ciljane vrijednosti, u 2024. bilježi i **OI.02.16.57 Broj požara na 10 000 stanovnika**. Drugim riječima, u 2024. broj požara na 10.000 stanovnika smanjen je u odnosu na ciljanu vrijednost. Konačno, značajno premašivanje ciljane vrijednosti bilježi i **OI.02.10.33. Broj članova operativnih snaga civilne zaštite (na 10.000 stanovnika)** te vrijednost ostvarena u 2024. predstavlja 186 % postavljene ciljane vrijednosti.

5.3.12. Posebni cilj 12: Unaprjeđenja sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima

U okviru posebnog cilja 12 moguće je pratiti 2 pokazatelja od kojih 1 znatno premašuje ciljanu vrijednost, a drugi u izvještajnom razdoblju bilježi nepromijenjenu vrijednost. Naime, pokazatelj ishoda **OI.02.6.5 Kopnena i morska zaštićena područja (% ukupne teritorijalne površine)** zadržao je početnu vrijednost od 10,36 % što predstavlja 86,33 % ciljane vrijednosti koja iznosi 12 %. Navedeno upućuje na dosadašnje nepostojanje pomaka u proširenju kopnenog i morskog zaštićenog područja.

S druge strane, pokazatelj ishoda **OI.02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području županije po stanovniku** bilježi kontinuirani rast. S početne vrijednosti od 55,73 eura, vrijednost je u 2024. godini narasla na 102,09 eura što predstavlja 170,93 % ciljane vrijednosti.

5.3.13. Posebni cilj 13: Unaprjeđenje kvalitete održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga

Dva od ukupno tri pokazatelja ishoda unutar navedenog posebnog cilja već su premašila ciljanu vrijednost ili su nadomak toga, a jedan bilježi niže vrijednosti u odnosu na početne. Naime, pokazatelj ishoda **OI.02.6.18 Stupanj recikliranja komunalnog otpada** vrijednosti od 25,40 % ostvarenoj u 2023. godini i udjelom od 101,60 % blago premašuje ciljanu vrijednost. Slično, pokazatelj **OI.02.6.36 Stanovništvo priključeno na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda** bilježi kontinuirani rast s početne vrijednosti od 19.812 te s ostvarenom vrijednosti od 38.338 u 2024. godini doseže 95,85 % ciljane vrijednosti od 40.000.

S druge strane, **OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu, %** bilježi smanjene vrijednosti u odnosu na početnu vrijednost od 92,13 %.

Početna vrijednost pokazatelja je 92,13 %, a ciljana vrijednost je 97,0 %. Ostvareni pokazatelj u 2022. i 2023. godini je bio niži od početne vrijednosti i iznosio je 86,90 %. Navedeni je pokazatelj u 2024. godini povećan na 90,10 % što je još uvijek ispod početne vrijednosti.

Prema Izvješću o provedbi Plana razvoja za 2024. godinu, obrazloženje smanjenja ovog pokazatelja leži u smanjenju broja stanovnika i povećanom pokazatelju mogućnosti priključenja kao posljedica izgradnje novih kilometara vodoopskrbe.

Obzirom na kontinuirana ulaganja EU i nacionalnih sredstava u vodoopskrbnu mrežu, za očekivati je da će ovaj pokazatelj nastaviti s rastom u idućim godinama te ići u smjeru ciljane vrijednosti 2027. godine.

5.3.14. Posebni cilj 14: Unaprjeđenje energentske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OiE

Iako su u okviru posebnog cilja 14 predviđena dva pokazatelja ishoda, **OI.02.6.37 Potrošnja primarne energije** (Neposredna potrošnja energije na području Zadarske županije, PJ) izuzet je iz analiza zbog izostanka dostupnih podataka u promatranom razdoblju. Stoga se uspješnost provedbe navedenog posebnog cilja promatra temeljem uvida u pokazatelj ishoda **OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon**. Njegova početna vrijednosti iznosila je 40, a ciljana 80, dok vrijednost ostvarena u 2024. godini iznosi 63, odnosno 78,75 % ciljane vrijednosti. Ukoliko se nastavi dosadašnji trend povećanja vrijednosti pokazatelja, očekuje se da će isti doseći ciljanu vrijednost do završetka provedbe Plana razvoja.

5.3.15. Posebni cilj 15: Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora

U okviru posebnog cilja 15 predviđeni su sljedeći pokazatelji: **OI.02.12.77 Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača**, **OI.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije** i **OI.02.12.10 Područje pod ekološkom poljoprivredom**. Svi pokazatelji bilježe pozitivna kretanja pri čemu su 2 (**OI.02.12.79** i **OI.02.12.10**) prema posljednje dostupnim podacima premašila ciljanu vrijednost s udjelima od 125,29 % i 129,33 % u ciljanim vrijednostima, dok je 1 (**OI.02.12.77**) nadomak toga s udjelom od 96,19% u ciljanoj vrijednosti. Naime, njegova početna vrijednost iznosila je 8.000 te je u razdoblju od 2021. do 2023. bilježila kontinuirani rast da bi se u 2024. godini blago smanjila u odnosu na prethodnu godinu (- 139) što upućuje na blagi zastoј u dostizanju ciljane vrijednosti.

5.3.16. Posebni cilj 16: Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture

Ovaj posebni cilj ima određena dva pokazatelja koji prate njegovo postignuće. To su **OI.02.12.80 Udio prihoda sektora ribarstva i marikulture u BDP-u županije** i **OI.02.12.18 Ulovi – unutarnje vode, t.**

Prvi pokazatelj **OI.02.12.80** je već u 2022. godini premašio ciljanu vrijednost. Naime, njegova početna vrijednost iznosila je 9,62 %, a ciljana 12,50 %. U 2021. godini bilježi vrijednosti od 8,69% što predstavlja nižu vrijednost od početne da bi se sljedeće 2022. godine ona udvostručila na 20,19 % što predstavlja 161,52 % ciljane vrijednosti.

Drugi pokazatelj **OI.02.12.18** kao početnu vrijednost ima određen iznos od 21.048 tona, dok je ciljani iznos 25.000 tona u 2027. godini.

Ostvareni ulovi iznosili su u 2023. godini 15.356 tona te u 2024. godini 10.896 tona što ukazuje na značajno smanjenje što ne ide u smjeru ostvarenja ciljane vrijednosti. Čak 96,6 % ulovljenih

količina odnosi se na sitnu plavu ribu. Ova je riba u režimu posebne brige Opće komisije za ribarstvo Sredozemlja koja određuje kvote izlova ove ribe. U idućim se godinama očekuje daljnje smanjenje kvota tako da je izvjesno da ovaj pokazatelj neće biti postignut stoga se preporuča razmisliti o korekciji ovog pokazatelja.

Unatoč tome na području Županije postoji značajan prostor za unapređenje infrastrukture, jačanje učinkovitosti i konkurentnosti ovog sektora.

5.3.17. Posebni cilj 17: Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje

Ovaj posebni cilj ima tri pokazatelja koji mjere različite vidove prometa: zračni, pomorski i autobusni. Prva dva pokazatelja (**OI.02.11.02 Zračni prijevoz putnika glavnim zračnim lukama** i **OI.02.11.46 Broj putnika na državnim linijama Agencije za obalni linijski promet**) s udjelima u ciljanim vrijednostima od 189,69 % i 177,09 % značajno premašuju iste.

Nasuprot tome, pokazatelj **OI.02.11.47 Ukupan broj prevezenih putnika po linijama autobusnog prijevoza (gradski, prigradski, otoci)** bilježi kontinuirani pad vrijednosti u odnosu na početnu vrijednost (7.834.667), odnosno odmak od ciljne (7.900.000).

Ostvarene, pak, vrijednosti pokazatelja u 2022. i 2023. godini iznose 5.626.000 i 4.783.000 putnika. Razvidno je da je došlo do značajnog smanjenja broja prevezenih putnika u odnosu na početnu vrijednost. Prema podacima DZS-a o prevezenim putnicima, cestovnim linijskim prijevozom u 2022. godini prevezeno je 47,3 mil. putnika ili 52,6 % više nego u 2021. godini.

U godinama 2023. i 2024. došlo je do negativnih kretanja te je cestovni prijevoz putnika na razini RH zabilježio kumulativni pad od preko 6 mil. putnika ili 13 %.

Tablica 1 Prikaz podataka o cestovnom linijskom prijevozu putnika autobusima

CESTOVNI LINIJSKI PRIJEVOZ PUTNIKA AUTOBUSIMA	2021	2022	2023	2024
Broj putnika, 000	30.993	47.292	42.602	41.111
Indeks		152,6	90,1	96,5

Izvor: DZS

Dakle, kretanje broja prevezenih putnika u Zadarskoj županiji prati trend kretanja broja prevezenih putnika po linijama autobusnog prijevoza na razini cijele RH.

5.3.18. Posebni cilj 18: Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava

Oba pokazatelja (**OI.02.7.05 Kućanstva sa širokopojasnim pristupom internetu** i **OI.027.35 Broj novih e-usluga za građane**) predviđenih unutar posebnog cilja 18 premašila su ciljne vrijednosti što upućuje na povoljnu provedbu ovog cilja. Međutim, za razliku od postepenog porasta vrijednosti pokazatelja **OI.027.35**, pokazatelj **OI.02.7.05** u 2022. i 2023. bilježio je vrijednosti niže od početne (-1.907 i -3.442) da bi s vrijednosti od 57.283 kućanstava zabilježenih u 2024. premašio postavljenu ciljanu vrijednost od 56.500.

5.3.19. Posebni cilj 19: Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko – planinska i potpomognuta područja

Slično kao i prethodni posebni cilj, sva 3 pokazatelja ishoda unutar posebnog cilja 19 bilježe pozitivna kretanja pri čemu je 1 (**OI.02.13.36 Broj JLS koji imaju indeks razvijenosti ispod 100**) već ostvario 120% ciljane vrijednosti. Ostala 2 pokazatelja (**OI.02.12.81 Udio stanovništva koje živi na otocima u ukupnom broju stanovnika županije** i **OI.02.13.35 Broj stanovnika mikroregije zaleđa Zadarske županije**), usprkos nejednolikom kretanju vrijednosti u promatranom razdoblju, prema posljednje dostupnim podacima nadomak su do ostvarenja ciljanih vrijednosti s udjelima u ciljanoj vrijednosti od 97,15 % (OI.02.12.81), odnosno 98,32 % (OI.02.13.35).

5.3.20. Posebni cilj 20: Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova

U okviru navedenog posebnog cilja, 3 su pokazatelja ishoda od kojih je 1 (**OI.02.9.39 Broj sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji i programa prema razini suradnje**) premašio ciljanu vrijednost s udjelom od 183,33 % u ciljanoj vrijednosti, dok pokazatelj **OI.02.13.09 Stanovništvo koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja**) u izvještajnom razdoblju bilježi vrijednost nižu u odnosu na početne.

Početna vrijednost pokazatelja **OI.02.13.37 Indeks gospodarske snage županije** u 2020. godini iznosila je 89,80 dok je ciljana vrijednost u 2027. godini 100,0. Ovo je pokazatelj koji izrađuje Hrvatska gospodarska komora, po uzoru na OECD-ove kompozitne indekse razvijenosti koji je tijekom 2023. godine metodološki izmijenjen. Zbog toga iskazani indeksi više nisu usporedivi s prethodnima. Prema novom indeksu, ostvareni rezultati u 2023. i 2024. godini iznose 56,70 % odnosno 57,70 % što Zadarsku županiju svrstava na četvrto odnosno treće mjesto među hrvatskim županijama.

S obzirom na navedenu izmjenu, teško je donositi zaključke o kretanju prvotnog indeksa, ali znakovita je i ohrabrujuća pozicija Zadarske županije u odnosu na ostale hrvatske županije.

Početna vrijednost pokazatelja **OI.02.13.09 Stanovništvo koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja** je 114.272 stanovnika, dok je ciljana vrijednost 118.000 stanovnika. Ostvareni pokazatelji u 2022., 2023. i 2024. godini iznose kako slijedi 109.923, 110.988 i 112.821 stanovnika. Dakle, radi se o pokazatelju koji prati broj stanovnika koji žive na definiranom području.

Grad Zadar središte je urbanog područja, a u obuhvatu istog nalaze se još i Grad Nin te Općine Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, broj stanovnika koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja u 2024. godini iznosi 112.821 te je u porastu u odnosu na Procjene broja stanovnika za 2022. godinu (+2,64 %) kada je pokazatelj iznosio 109.923, te 2023. godinu kada je iznosio 110.988 stanovnika (+1,65 %)

5.4. Pitanja za vrednovanje

Odgovori na pitanja za vrednovanje daju osnovu za zaključke o razlozima odstupanja i podloga su za prijedloge eventualnih korekcija u provedbi Plana razvoja. Ukratko, pitanja za vrednovanje služe kao instrument kontrole kvalitete te pomažu utvrditi što i zašto je ili nije ostvareno, tj. što je potrebno promijeniti kako bi se Plan razvoja učinkovitije provodio do kraja razdoblja provedbe 2027. godine. Pitanja za vrednovanje su kako slijedi:

1. Provjera relevantnosti

- U kojoj mjeri su posebni ciljevi i prioriteti Plana i dalje usklađeni s potrebama stanovništva i gospodarstva Županije?
- Jesu li u skladu s aktualnim socio-ekonomskim i demografskim trendovima u Županiji?
- Jesu li mjere u skladu s nacionalnim i EU strateškim dokumentima (npr. Nacionalnom razvojnom strategijom, kohezijskom politikom EU)?

Kako je vidljivo iz poglavlja 5 ovog Izvješća, Plan razvoja Zadarske županije 2021.-2027. godine snažno je usmjeren društveno - gospodarskom rastu i razvoju. Ovo se primarno odnosi na jačanje gospodarstva Županije, jačanje poduzetništva općenito, inovacijskog potencijala, turizma, poljoprivrede, ribarstva i akvakulture. Također, Plan razvoja usmjeren je unapređenju kvalitete života stanovništva te konkurentnosti poduzetničkog okruženja. Jedan od ključnih izazova su svakako negativna demografska kretanja koja su Planom adresirana.

Ključni gospodarski pokazatelji Zadarske županije u promatranim godinama bilježe pozitivna kretanja koja se ogledaju u rastu BDP-a, ukupnih prihoda poduzetnika, prihoda od izvoza, suficitu platne bilance, rastu broja zaposlenih, smanjenju broja nezaposlenih te rastu plaća.

Međutim, unatoč opisanim pozitivnim gospodarskim kretanjima BDP Zadarske županije u 2022. godini iznosio je samo 83 % prosjeka Republike Hrvatske odnosno samo 61,1 % prosjeka EU 27. Zadarska je županija s 14.656 eura BDP-a *per capita* osma među hrvatskim županijama.

Demografska kretanja (unatoč rastu ukupnog broja stanovnika) i dalje bilježe negativna kretanja (negativan prirodni prirast, starenje stanovništva).

Kvaliteta života i dalje je neujednačena te postoji prostor ukupnog unapređenja, ali i kohezija prostora Županije.

Stoga se može zaključiti da su posebni ciljevi i prioriteti Plana razvoja i dalje relevantni te usklađeni s potrebama stanovništva i gospodarstva Županije.

Također, može se reći da je Plan i dalje u skladu s Nacionalnim i EU strategijama.

2. Procjena učinkovitosti

- Jesu li financijska sredstva alocirana prema prioritetima?
- U kojoj je mjeri provedba do sada pridonijela ostvarivanju zadanih posebnih ciljeva i pokazatelja ishoda u zadanim rokovima?
- Koje su aktivnosti dale najviše rezultata, a koje zaostaju?
- Jesu li provedene aktivnosti doprinijele postizanju očekivanih kratkoročnih učinaka koji su vidljivi na polovini provedbe?

Govoreći o ostvarenju pokazatelja, iz dostupnih podataka zaključuje se da je 50% pokazatelja čija se vrijednost bilježila ispunilo ciljanu vrijednost te 25% pokazatelja bilježi pozitivna kretanja prema ciljanim vrijednostima što upućuje na općenito povoljnu provedbu Plana razvoja. Skreće se pozornost da pokazatelj *OI.02.6.37 Potrošnja primarne energije* nije uvršten u analizu jer za iste nisu postojali dostupni podatci tijekom izvještajnog razdoblja. Navedeni pokazatelj preporuča se zamijeniti drugim odgovarajućim pokazateljem.

Kod dijela pokazatelja koji trenutno bilježe nepovoljne trendove kretanja, uočene su okolnosti koje su izvan djelokruga ovlasti Županije ili su posljedica djelovanja više sile. Primjerice, pojedini pokazatelji (npr. *OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu*) osjetljivi su na demografska kretanja, odnosno na kontinuirani proces senilizacije i smanjenje broja novorođene djece. U tom kontekstu, kao jedno od mogućih rješenja pojavljuje se mogućnost prilagodbe iznosa potpora kako bi se dosegla ciljana vrijednost pokazatelja ishoda do kraja provedbenog razdoblja.

Slično tome, određeni pokazatelji (npr. *OI.02.12.18 Ulovi – unutarne vode*) reflektiraju vanjske regulatorne okolnosti kao što su međunarodno definirane kvote izlova s trendom budućeg smanjenja. Tako kretanje ovakvih pokazatelja ne odražava uloženi napor s ciljem ostvarivanja ciljane vrijednosti, nego je direktna posljedica regulativa donesenih na višoj administrativnoj razini.

Uočeni su i metodološki izazovi u pogledu dosljednosti prikupljanja podataka i obuhvatnosti vođenja evidencija. Tako je, primjerice, kod pokazatelja *OI.02.13.37 Indeks gospodarske snage Županije 2023. godine* došlo do izmjene metodologije praćenja i izračuna. Kod pokazatelja *OI.02.8.49 Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije* pojavljuje se razlika između podataka zabilježenih u evidencijama i šire društvene percepcije na koju su skrenuli pozornost sudionici fokus grupe. Kako bi se unaprijedila pouzdanost podataka, preporučuje se standardizacija metodologije i uključivanje svih relevantnih institucija u proces prikupljanja podataka.

U skladu s prethodno navedenim, preporuča se razmotriti mogućnost korekcije pokazatelja čije se ciljne vrijednosti, uslijed novonastalih okolnosti ili izmijenjene metodologije, pokazuju teško dostižnima.

Razmatranje mogućnosti korekcija preporuča se i kod onih pokazatelja za koje je izvjesno da neće biti dostignuti iz razloga što su ciljne vrijednosti postavljene iznadprosječno visoko (npr. *OI.02.4.11 Udio rashoda JLPRS za istraživanje i razvoj u ukupnim rashodima*).

Kod ostalih posebnih ciljeva čiji pokazatelji bilježe negativne trendove u idućim godinama potrebno je uložiti dodatne administrativne, financijske ili druge napore kako bi se omogućilo dostizanje ciljanih vrijednosti.

3. Procjena djelotvornosti (efikasnosti)

- Koja je relacija utrošenih resursa u odnosu na ostvarene rezultate i koristi?
- Postoje li mjere ili projekti s neprimjereno visokim troškovima u odnosu na koristi?
- Jesu li postignuti rezultati vrijedni uložениh sredstava?

Planirani izvori financijskih sredstava po posebnim ciljevima Plana razvoja Zadarske županije 2021. – 2027. odnose se na državni proračun, proračun Zadarske županije te proračune jedinica lokalne samouprave. Uz njih, planirani izvor su i Europski strukturni i investicijski (ESI)

fondovi, Mehanizam za oporavak i otpornost te programi teritorijalne suradnje i Programi Unije.

Tablica 2 Indikativni financijski okvir Plana razvoja Zadarske županije 2021. - 2027.

Proračun Zadarske županije	1.370.429.421,73	43,93
Sredstva EU i DP za lokalne projekte	430.833.582,50	13,81
Sredstva EU i DP za regionalne projekte	1.340.751.877,15	42,98
UKUPNA SREDSTVA	3.119.754.280,15	100,00

Izvor: Plan razvoja Zadarske županije 2021.-2027., obrada autora

Ukupno planirani financijski okvir za provedbu Plana razvoja, odnosno ostvarenje posebnih ciljeva do 2027. godine iznosi 3.119.754.280,15 eura. Od navedenog iznosa 1.370.429.421,73 eura ili 43,9 % odnosi se na proračun Zadarske županije. Razlika do ukupnog iznosa su sredstva EU i Državnog proračuna za razne lokalne i regionalne projekte.

Sredstva koja su Planom razvoja planirana u proračunu Zadarske županije raspoređena su po posebnim ciljevima na način da je najznačajniji iznos sredstava alociran na Posebni cilj 8. *Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život* i to 51,8 % ukupnih sredstava te Posebni cilj 6. *Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva* s 29,7 % planiranih sredstava.

Na ova dva posebna cilja Planom je alocirano ukupno 81,5 % sredstava Županije dok je na preostalih 18 posebnih ciljeva alocirano preostalih 28,5 % sredstava Županije.

Navedeno se može činiti vrlo koncentriranim, ali valja imati na umu zakonima određene nadležnosti Županije kao jedinice regionalne samouprave iz čega proizlazi ovakva alokacija sredstava. Naime, Županija je osnivač bolnica i domova zdravlja, srednjih škola te osnovnih škola izvan grada Zadra što uvjetuje i obvezu Županije prema navedenim sustavima koji su, uz to, fiskalno vrlo zahtjevnii.

U odnosu na druge posebne ciljeve značajnije proračunske alokacije usmjerene su još prema sljedećim posebnim ciljevima:

Tablica 3 Prikaz posebnih ciljeva sa značajnim proračunskim alokacijama

	Naziv posebnog cilja	Planirana sredstva	Planirana sredstva, %
4	Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma	26.332.156,75	1,91
7	Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	77.916.004,18	5,66
11	Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije	29.843.863,23	2,17
12	Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	28.242.898,92	2,05
14	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OIE	21.963.766,31	1,59
15	Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	14.826.282,43	1,08

Izvor: Plan razvoja Zadarske županije 2021.-2027., obrada autora

U nastavku se daje pregled izvršenja sredstava proračun Županije zaključno s 2024. godinom prema posebnim ciljevima.

Tablica 4 Pregled izvršenja sredstava iz proračuna Županije prema posebnim ciljevima

	Naziv posebnog cilja	Planirana sredstva	UKUPNO 2022.-2024.	Udio planirano /ostvareno
1	Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti	7.064.460,95	954.477,13	13,51
2	Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja	3.086.633,49	1.136.758,96	36,83
3	Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu zadarske županije	7.064.460,95	83.447,49	1,18
4	Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma	26.332.156,75	383.967,75	1,46
5	Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije	13.597.820,29	6.373.676,68	46,87
6	Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva	408.407.633,41	203.653.417,03	49,87
7	Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	77.916.004,18	40.888.354,43	52,48
8	Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život	713.954.121,74	309.442.449,04	43,34
9	Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate	2.373.747,43	973.731,01	41,02
10	Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelji	3.791.492,47	1.032.558,05	27,23
11	Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti zadarske županije	29.843.863,23	968.497,90	3,25
12	Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	28.242.898,92	2.489.990,63	8,82
13	Unaprjeđenje kvalitete i održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga	929.059,66	2.516.498,84	270,87
14	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OIE	21.963.766,31	264.887,40	1,21
15	Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	14.826.282,43	4.863.497,65	32,80
16	Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture	5.194.072,10	1.955.945,43	37,66
17	Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	7.516.092,64	3.130.213,32	41,65
18	Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava	1.990.842,13	72.947,35	3,66
19	Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko-planinska i potpomognuta područja	2.096.141,94	1.704.732,90	81,33
20	Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	1.302.331,67	66.592,36	5,11
	UKUPNO	1.370.429.451,73	582.956.641,35	42,32

Izvor: Godišnja izvješća o provedbi Plana razvoja za 2022., 2023. i 2024. godinu, obrada autora

Iz gornje tablice je vidljivo da ukupno izvršenje proračuna Županije u razdoblju 2022.-2024. iznosi 42,3 % Plana. Ovakvom dinamikom izvršenja za očekivati je da će se u referentnom razdoblju ostvariti planirani iznos sredstava. Ukupno je izvršenje primarno određeno izvršenjem sredstava na financijski najznačajnijim posebnim ciljevima, a to su PC 6 i PC 8.

U relativnim iznosima najznačajnije izvršenje zabilježeno je kod posebnog cilja 13. koji je izvršen s 270,9 %, zatim posebni cilj 19 koji je izvršen s 81,3 %, posebni cilj 7 s 52,5 %, posebni cilj 17 s 41,7 % te posebni cilj 2 s izvršenjem od 36,8 %.

S druge strane posebni ciljevi s najslabijim proračunskim izvršenjem su PC 3 s 1,18%, PC 4 s 1,46%, PC 14 s 1,21 % te PC 11 s 3,25 %. Za očekivati je će sredstva za navedene posebne ciljeve biti intenzivirana u posljednje tri godine referentnog razdoblja. Međutim, preporuka je ipak pokušati provoditi aktivnosti i mjere na način da ravnomjerno prate dinamiku izvršenja proračuna tijekom planskog razdoblja.

U odnosu na povezanost izvršenja proračuna i kretanja pokazatelja ishoda može se reći da ne postoji uvijek jasna i jednoznačna veza između izvršenja proračuna Zadarske županije i kretanja pripadajućih pokazatelja ishoda po posebnim ciljevima.

Naime, postoje primjeri relativno niskog izvršenja proračuna uz već dostignute ciljane vrijednosti pokazatelja ishoda npr. PC1 (13,5 %), PC 4 (1,46 %), PC 11 (3,25 %), PC 18 (3,66%). Također, postoje primjeri posebnih ciljeva s niskim izvršenjem proračuna praćeno slabim ostvarenjem pokazatelja PC3 (1,18 %), PC12 (8,82 %) i PC20 (5,11 %). Istodobno, postoje primjeri posebnih ciljeva koji imaju solidno izvršenje proračuna koje nije praćeno pozitivnim kretanjem pokazatelja ishoda PC5 (46,87 %).

Međutim, kod najvećeg broja posebnih ciljeva pozitivno kretanje pokazatelja praćeno je odgovarajućim izvršenjem proračuna što je slučaj kod PC2 (36,83 %), PC6 (49,87 %), PC8 (43,34 %), PC3 (41,02 %), PC15 (32,80 %), PC17 (41,65 %).

Ovakva kretanja su razumljiva imajući u vidu da sredstva županijskog proračuna nipošto nisu jedina javna sredstva koja imaju učinak na kretanje pokazatelja, a time i posebnih ciljeva.

Postoji značajan broj posebnih ciljeva kod kojih sredstva Županije predstavljaju tek manji dio ukupno planiranih sredstava.

Nadalje, na kretanja pojedinih pokazatelja značajan utjecaj imaju brojne druge društvene i ekonomske varijable i kretanja pa je razumljivo da korelacija izvršenja županijskog proračuna i kretanja pokazatelja ishoda nije uvijek čvrsta i prepoznatljiva.

Međutim, s obzirom na činjenicu da je čak 26 pokazatelja ili njih 50 % već sada dostiglo ciljane vrijednosti, može se reći da je provedba Plana ostvarila zadovoljavajuće rezultate te ju se može ocijeniti pozitivnom i uspješnom. Dodatno ohrabruje to što dodatnih 13 pokazatelja pokazuje pozitivna kretanja i vrlo je izvjesno da će biti postignuti tijekom planskog razdoblja.

Kod 13 pokazatelja ishoda ili njih 25 % kretanja nisu pozitivna i to je prostor za unapređenje u preostalim planskim godinama.

4. Utjecaj i održivost

- Kakve učinke plan ima na lokalnu zajednicu (gospodarske, socijalne, okolišne), odnosno kakav je dosadašnji utjecaj provedbe Plana na regionalnu konkurentnost, inovacije, kvalitetu života stanovnika i očuvanje okoliša?
- Jesu li ostvareni učinci jednako raspoređeni među različitim dijelovima županije (ruralna vs. urbana područja)?
- U kojoj mjeri provedene mjere pridonose smanjenju nejednakosti i potiču ravnomjeran razvoj?
- Hoće li rezultati imati dugoročan učinak i nakon završetka provedbe?
- Postoje li osigurani institucionalni i financijski mehanizmi za nastavak provedbe ključnih aktivnosti?

- Jesu li lokalne zajednice, udruge i poduzetnici dovoljno uključeni da bi preuzeli odgovornost za daljnji razvoj?

Dosadašnji učinci provedbe Plana vidljivi su ponajprije u gospodarskom segmentu (rast investicija MSP-ova, daljnji rast izvozne orijentacije kod prerađivačke industrije i prehrambeno-turističkog lanca vrijednosti, kontinuiran pad nezaposlenosti i rast poduzetničke aktivnosti). Zatim u socijalnom segmentu (povećanje dostupnosti pojedinih ustanova, mreže vrtića, veća mobilnost putem modernizacije cestovne komunalne infrastrukture te digitalizacije javnih usluga) te u okolišnom segmentu (ubrzanje energetske obnove javnih zgrada, smanjenje emisija kroz povećanje udjela OIE u ukupnoj potrošnji i redovno podizanje komunalnih standarda u vodoopskrbi/odvodnji i otpadu).

Općenito gledano, provedba Plana pridonosi rastu regionalne konkurentnosti, inovacijama (preko EU i nacionalnih razvojnih poziva) te postupnom poboljšanju kvalitete života stanovnika i očuvanju okoliša, uz vidljivu usklađenost s europskim ciljevima zelenog i digitalnog prijelaza.

Učinci su nešto izraženiji u urbano-suburbanim zonama (Zadar, Biograd, Pag uključujući aglomeracijski rub) gdje postoji veća koncentracija poduzetništva, znanja, radne snage i dostupnosti kapitala.

Ruralniji dijelovi Ravnih kotara, Bukovice i Velebitskog zaleđa imaju sporiju apsorpciju i monetizaciju investicija zbog rjeđe naseljenosti, disperzije usluga i manjeg poduzetničkog volumena, ali se razlike smanjuju u područjima gdje su pokrenuti projekti javne infrastrukture te mjere za MSP-ove (npr. poljoprivreda, prerada, ruralni turizam).

Mjere iz Plana imaju pozitivan doprinos teritorijalnom izjednačavanju, ali najviše tamo gdje se “tvrda” infrastruktura kombinira s “mekim” instrumentima (stručno osposobljavanje, digitalne vještine, inovacijski vaučeri, savjetodavne usluge).

Napredak je vidljiv, ali postoji prostor za jače teritorijalno ciljane intervencije u udaljenijim naseljima (npr. telezdravstvo, mobilne usluge, mini-grantovi za inovacije u ruralnim mikrolokacijama).

Kapitalne investicije (vodno-komunalna infrastruktura, energetske obnove, digitalna infrastruktura, logistika) ostaju trajna baza vrijednosti i nakon završetka provedbe projekata. Ekonomski učinci (porast inovativnosti, klasteri, izvoz) nastupaju s odmakom, ali imaju tendenciju trajnosti ako se zadrži institucionalno upravljanje i financiranje.

Mehanizmi za nastavak pokrenutih aktivnosti postoje, ali se preporuča njihovo daljnje jačanje. Županija je uspostavila ključne organizacijske i proceduralne elemente (planiranje, praćenje, izvještavanje, upravljačke strukture), ali za punu održivost najvažnije je:

- stabilno višegodišnje financiranje
- nastavak povezivanja s ESIF/InvestEU financijskim instrumentima
- sporazumi i sufinanciranje s JLS (aglomeracijski model)
- strukturiranje post-projektne održivosti rezultata projekata

Uključivanje dionika generalno je poboljšano u odnosu na početak razdoblja planiranja i vidljiv je porast participacije u savjetovanjima, pripremi projekata i EU natječajima te suradnji poduzetnika s obrazovnim sektorom.

Međutim, “suvlasništvo” projekata još nije ravnomjerno razvijeno. Najbolji rezultati su u područjima gdje se kreiraju lokalna partnerstva (JLS + gospodarstvo + udruge + obrazovne institucije) i gdje se koristi kombinirani pristup (tehnički projekti + male inovacije + digitalizacija usluga).

5. Identifikacija prepreka i rizika

- Koji su glavni izazovi ili prepreke u provedbi (administrativne, financijske, koordinacijske)?
- Što se može unaprijediti u drugoj polovici razdoblja provedbe Plana da bi se posebni ciljevi i pokazatelji ishoda lakše postigli?
- Postoje li sistemske prepreke (zakonske, institucionalne) koje se trebaju adresirati na višim razinama vlasti?

U provedbi Plana razvoja do sada su najizraženije prepreke administrativne, financijske i koordinacijske prirode.

Administrativno opterećenje je i dalje visoko, posebno kod EU i nacionalnih poziva, a procedura često zahtijeva višestruko ponavljanje istih dokaza i dokumentacijskih elemenata. Dodatno, na razini dijela jedinica lokalne samouprave vidljiv je manjak stručnih kadrova za kvalitetno upravljanje projektima i za funkcije praćenja i vrednovanja što usporava cikluse pripreme i provedbe. Osim manjka stručnog kadra, izazov predstavlja i nestabilnost zaposlenja postojećih kadrova (sklapanje ugovora na određeno) te velika fluktuacija kvalitetnog kadra uslijed relativno niskih plaća u odnosu na privatni sektor.

Financijski otežavajući faktor jest nedovoljna predvidivost i ritam financijskih linija, posebno kod natječaja koji se otvaraju u nesinkroniziranim intervalima, dok istovremeno volatilnost ulaznih cijena kapitalnih ulaganja i radova povećava rizik podcjenjivanja troškova. Struktura prihoda pojedinih JLS ograničava sposobnost sufinanciranja što stvara dodatni pritisak na fazu pripreme i programiranja investicija. Koordinacijski izazovi proizlaze iz različite razine zrelosti projekata te iz projektne fragmentacije: previše manjih, međusobno nepovezanih projekata otežava postizanje sinergijskih učinaka.

U drugoj polovici programskog razdoblja preporučljivo je jače fokusiranje na manji broj prioritetnih intervencija, uz izbjegavanje disperzije resursa te intenzivnije teritorijalno ciljane mjere prema udaljenijim i slabije razvijenim naseljima. Poseban naglasak treba staviti na kvalitetu pripreme projekata, uključujući pripremu izvedbenih troškovnika, pravovremeno ishodenje dozvola i razrađene modele post-projektne održivosti. Time se smanjuje rizik administrativnih kašnjenja i povećava vjerojatnost postizanja pokazatelja ishoda. Uz to, treba dodatno osnažiti kadrovske kapacitete u domeni upravljanja EU projektima i standardizirati monitoring nakon provedbe projekata.

Postoje i sistemske prepreke koje se ne mogu rješavati na županijskoj razini, nego zahtijevaju intervenciju na nacionalnoj razini. Naime, prepoznat je problem neuravnoteženog razvoja područja Županije pri čemu je kao područje koje ne bilježi zadovoljavajuće razvojne trendove te nedovoljno participira u ukupnom razvoju Županije prepoznato područje Općine Gračac. U tom smislu, potrebno je poduzeti dodatne napore te osmisliti programe i mjere koji će biti usmjereni na ovakva područja.

Sistemske prepreke koje zahtijevaju intervenciju na nacionalnoj razini odnose se i na volatilnost propisa i sporost izmjena podzakonskih akata koji prate EU logiku provedbe, neusklađenosti između sektorskih politika i lokalnih razvojnih prioriteta te na nejednak model financiranja lokalnih jedinica u kontekstu disperzirane naseljenosti. Uz to, nedovoljno razvijeni financijski instrumenti za razvojne projekte (poput revolving mehanizama i *blended finance* modela) ograničavaju mogućnost dugoročnog kapitaliziranja ulaganja. Za prevladavanje tih prepreka nužna je snažnija vertikalna koordinacija i aktivnija uloga resornih ministarstava, implementacijskih tijela i razvojnih agencija na višoj razini vlasti.

6. Zaključci

Relevantnost i usklađenost. Plan razvoja i dalje je relevantan te odgovara potrebama društva i gospodarstva Županije. Svi posebni ciljevi i dalje su aktualni te se u skladu s razvojnim potrebama Županije, odnosno kompatibilni su s nacionalnim i EU okvirima (NRS 2030, kohezijskom politikom). Demografski trendovi i prostorna struktura Županije potvrđuju opravdanost naglasaka na koheziju, dostupnost usluga i diverzifikaciju gospodarstva.

Učinkovitost ostvarenja. Povoljna raspodjela kretanja pokazatelja (50 % postignutih/prekoračenih i 25 % pokazatelja s pozitivnim trendom) općenito svjedoči o učinkovitosti mjera, uz ograničenja kod dijela pokazatelja gdje su zabilježeni padovi ili zastoji. To traži selektivne korekcije, a ne široke promjene ciljne arhitekture.

Sektorski uvidi. U gospodarstvu i poduzetništvu vidljiv je rast produktivnosti, prihoda MSP-ova i izvozne orijentacije (poseban cilj 1 i 2), dok turizam potvrđuje status poluge rasta uz potrebu za daljnjom cjelogodišnjom diverzifikacijom. U inovacijama i istraživanju dio pokazatelja bilježi zaostatke što upućuje na potrebu jačanja ulaznih ulaganja i bolje veze znanosti i poslovnog sektora.

Infrastruktura i okoliš. U komunalnoj infrastrukturi mjeri se napredak (pročišćavanje, recikliranje), ali i privremeni pad pokazatelja priključenosti na vodoopskrbu zbog strukturnih razloga. U energetici je zabilježen rast podrške e-mobilnosti (punionice), uz nedostatne podatke za neposrednu potrošnju energije. Održivo upravljanje okolišem i prilagodba klimatskim promjenama ostaju prioriteta.

Teritorijalna i institucionalna dimenzija. Fragmentiranost upravljačkih kapaciteta i neujednačenost između obale/otoka i zaleđa ograničavaju brzinu i doseg učinaka. Potrebni su dodatni resursi za projektno upravljanje, standardizirani monitoring i jača vertikalna koordinacija s nacionalnim tijelima radi bržeg rješavanja sistemskih uskih grla.

Financijski okvir. Ukupni indikativni okvir (3,12 mlrd. eura) je adekvatan, ali zahtijeva veću koncentraciju na projekte s jasnim doprinosom pokazateljima ishoda, osobito u slabije razvijenim i udaljenim područjima.

Zaključno, Plan je u području izvedivosti i relevantnosti. Glavni rizici odnose se na demografske trendove, nedovoljnu difuziju inovacija prema gospodarstvu te kapacitete i koheziju provedbe u heterogenom teritoriju. Ovi rizici su upravljivi kroz ciljano fokusiranje, jačanje kapaciteta i preciznije upravljanje portfeljem investicija.

7. Preporuke

Fokus i koncentracija ulaganja. U drugoj polovici razdoblja snažnije fokusirati sredstva na manji broj prioriternih intervencija (kao što su gospodarstvo s visokom dodanom vrijednošću, komunalna i zelena infrastruktura, demografske i uslužne mjere) uz izbjegavanje disperzije resursa. Primijeniti teritorijalno ciljane pristupe za udaljena i slabije razvijena naselja te otoke.

Upravljanje projektnim ciklusom. Unaprijediti kvalitetu pripreme projekata uključujući pravovremeno ishodovanje dozvola, pripremu ujednačenih izvedbenih troškovnika, modeli održivosti), ojačati stručne i administrativne kapacitete za pripremu i provedbu projekata.

Preciznije upravljanje pokazateljima. Za pokazatelje kod kojih je došlo do izmjene metodologije izračuna ili prekida praćenja može se provesti djelomična revizija pokazatelja. Za pokazatelje s negativnim trendovima preporuča se intenzivirati administrativne i financijske kapacitete s ciljem dostizanja ciljanih vrijednosti.

Inovacijski i R&D impuls. Ubrzati instrumente koji povezuju poduzetnike i znanstvene partnere (vaučeri, kolaborativni projekti, podrška zaštiti intelektualnog vlasništva), usmjerene na specijalizacije definirane u Planu.

Kulturna baština i kreativne industrije. Jačati programe izvan sezone (kulturni, zdravstveni, outdoor, MICE), poticati disperziju prema unutrašnjosti i otocima te povezivati kulturne i kreativne sadržaje s turističkim lancima vrijednosti radi smanjenja sezonalnosti i podizanja potrošnje po danu.

Demografska i socijalna kohezija. Integrirati mjere poticanja pronatalitetne politike, dostupnosti usluga (zdravstvo, predškolski odgoj, socijalne usluge) i stambenih programa u slabije dostupnim područjima, s ciljem poticanja pozitivnih demografskih trendova, ublažavanja starenja i poboljšanja kvalitete života.

8. Pouke postupka vrednovanja

U okviru postupka srednjoročnog vrednovanja Plana razvoja Zadarske županije može se zaključiti kako posebni ciljevi dokumenta i dalje odgovaraju stvarnim potrebama Županije te da se većina planiranih aktivnosti odvija u pozitivnom smjeru.

Istodobno, analiza je ukazala na nekoliko područja u kojima su potrebna dodatna ulaganja i usmjereni naponi kako bi se ubrzao napredak. Među najizraženijim izazovima ističu se demografski trendovi obilježeni niskim natalitetom i sve većim udjelom starijeg stanovništva. Takva kretanja zahtijevaju ulaganja u dostojanstvenu skrb za osobe treće životne dobi, ali i jačanje sveobuhvatnih mjera obiteljske politike koje će privući, zadržati i motivirati mlado, radno aktivno i fertilno stanovništvo.

Uz demografska pitanja, prepoznata je i potreba za snažnijim povezivanjem inovacijskog potencijala s gospodarstvom te jačanjem veza između visokoškolskog sustava i sektora s visokom dodanom vrijednošću. Međutim, učinjeni su određeni pomaci u tom dijelu u kontekstu pokretanja postupka otvaranja studija Mehatronike i robotike na Sveučilištu u Zadru što predstavlja važan iskorak prema razvoju visokoobrazovanog STEM kadra.

Kao čest izazov provedbe Plana razvoja izdvajaju se i kapaciteti potrebni za koordinirano upravljanje razvojem na teritoriju koji je po svojim obilježjima vrlo raznolik. Uključivanje velikog broja dionika (JLRS, JLS, javne službe, privatni sektor i neprofitne udruge), zahtijeva snažne organizacijske resurse i visoku razinu stručnosti. Unatoč ograničenjima poput ograničenih proračunskih mogućnosti i nedostatnih administrativnih kapaciteta, Županija pokazuje jasnu usmjerenost prema jačanju sustava upravljanja te stvaranju poticajnog okruženja za suradnju svih aktera.

Sveukupno, provedenim srednjoročnim vrednovanjem potvrđeno je da Plan razvoja Zadarske županije ostaje čvrsta razvojna osnova, a prepoznati izazovi istodobno pružaju smjernice za daljnje unaprjeđenje. Nastavi li se dosadašnji pozitivan trend i ulože li se dodatni naponi u ključna područja, Županija ima dobre preduvjete za ostvarenje postavljenih ciljanih vrijednosti pokazatelja ishoda do kraja planskog razdoblja.

9. Prilozi

Prilog 1 Prikaz intervencijske logike Plana razvoja Zadarske županije 2021. - 2027.

Prilog 2 Prikaz uspješnosti ostvarenja pokazatelja ishoda prema posebnim ciljevima

Prilog 1. Prikaz intervencijske logike Plana razvoja Zadarske županije 2021. - 2027.

Strateški cilj NRS-a 2030.	Posebni cilj	Mjera
SC 1. Konkurentno i inovativno gosp odarstvo	1. Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti	1.1.: Razvoj i unaprjeđenje regionalne infrastrukture u cilju jačanja atraktivnosti regija za privlačenje investicija 1.2.: Stvaranje poticajnog poslovnog okruženja za razvoj proizvodnog sektora i sektora više i visoke dodane vrijednosti 1.3.: Uvođenje zelenih tehnologija, modernizacija i dekarbonizacija proizvodnog sektora 1.4.: Poticanje novih investicija u svrhu kreiranja i komercijalizacije novih finalnih proizvoda i povećanja izvoza 1.5.: Razvoj pametnih vještina za industrijsku tranziciju.
SC 1. Konkurentno i inovativno gosp odarstvo	2. Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja	2.1.: Razvoj, modernizacija i jačanje kapaciteta poduzetničke infrastrukture i potpornih institucija 58 2.2.: Uspostava potpornih modela za olakšanje pristupa internacionalizaciji i financiranju razvoja i komercijalizacije novih proizvoda 2.3.: Poticanje digitalizacije i modernizacije poslovnih i proizvodnih procesa 2.4.: Razvoj društvenog poduzetništva i poticanje poduzetništva žena i mladih.
SC 1. Konkurentno i inovativno gosp odarstvo	3. Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu Zadarske županije	3.1.: Jačanje kapaciteta znanstveno-istraživačkih institucija 3.2.: Jačanje znanstvenoistraživačke dimenzije poslovnog sektora 3.3. Jačanje i razvoj kapaciteta sustava za transfer znanja i tehnologija
SC 1. Konkurentno i inovativno gosp odarstvo	4. Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cijelogodišnjeg turizma	4.1.: Razvoj sustava upravljanja destinacijom 4.2.: Razvoj i unaprjeđenje turističke infrastrukture 4.3.: Razvoj ključnih specifičnih oblika turizma 4.4.: Povećanje prepoznatljivosti destinacije
SC 1. Konkurentno i inovativno gosp odarstvo	5. Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije	5.1.: Unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije kulturne i povijesne baštine 5.2.: Jačanje financijskih, institucionalnih i ljudskih resursa u kulturi i kreativnim industrijama 5.3.: Unaprjeđenje infrastrukture i poboljšana koordinacija dionika u kulturi i kreativnim industrijama 5.4.: Poboljšanje kvalitete i dostupnosti kulturnih sadržaja izvan urbanih područja 5.5.: Razvoj medija i medijske pismenosti
SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	6. Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva	6.1.: Unaprjeđenje obrazovne infrastrukture (obrazovni objekti, sportski objekti, učionice) 6.2.: Povećanje dostupnosti i osiguravanje jednakih uvjeta za sudjelovanje u programima ranog i predškolskog odgoja te svim razinama obrazovanja 6.3.: Unaprjeđenje visokog obrazovanja i jačanje prepoznatljivosti Zadra kao sveučilišnog grada 6.4.: Daljnji razvoj regionalnih centara kompetentnosti i unaprjeđenje kvalitete strukovnog obrazovanja 6.5.: Poticanje razvoja obrazovnih programa kroz prekvalifikaciju, doškolovanje i osposobljavanje

		6.6.: Poticanje suradnje i jačanje sustava, programa i mjera za unaprjeđenje regionalnog tržišta rada i poticanje samozapošljavanja 6.7.: Podrška osposobljavanju i integraciji teško zapošljivih skupina u tržište rada.
SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom	7. Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	7.1.: Optimizacija i digitalizacija usluga i procesa javne uprave 7.2.: Jačanje ljudskih potencijala u javnom sektoru 7.3.: Razvoj civilnog društva i osnaženje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja 7.4.: Jačanje kapaciteta za učinkovito korištenje fondova EU te pripremu i provedbu razvojnih projekata 7.5.: Poticanje snažnije međuregionalne i međunarodne suradnje 7.6.: Unaprjeđenje sustava upravljanja imovinom u vlasništvu lokalne i regionalne samouprave.
SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	8. Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život	8.1.: Razvoj i modernizacija zdravstvene infrastrukture i usluga u skladu sa standardima kvalitete i potrebama zajednice, i razvoj telemedicine 8.2.: Razvoj i modernizacija infrastrukture i usluga socijalne skrbi u skladu sa standardima kvalitete i potrebama zajednice 8.3.: Daljnji razvoj i provedba programa promocije zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti te programa prevencije u sustavu socijalne skrbi 8.4.: Razvoj i primjena modela osiguravanja dostatne zdravstvene radne snage te popunjavanje mreže javno zdravstvenog sustava na otocima i u ruralnom području 8.5.: Unaprjeđenje razine zdravstvene zaštite i socijalne skrbi na otocima i u ruralnim područjima
SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	9. Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate	9.1.: Unaprjeđenje sportske infrastrukture i sustava za konkurentan natjecateljski sport 9.2.: Unaprjeđenje sportske infrastrukture i sustava predškolskog, školskog i akademskog sporta 9.3.: Poticanje i unaprjeđenje dostupnosti rekreacije i tjelesnog vježbanja građana.
SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji	10. Razvoj zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj	10.1.: Razvoj i unaprjeđenje sustava potpora i programa temeljenih na istraživanju životnih navika i stavova mladih obitelji o demografskim kretanjima u Zadarskoj županiji 10.2.: Unaprjeđenje dostupnosti društvene infrastrukture za mlade i obitelji
SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj	11. Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije	11.1.: Jačanje kapaciteta sigurnosnih službi i sustava civilne zaštite kroz ulaganja u razvoj infrastrukture i primjenu novih tehnika i tehnologija 11.2.: Jačanje ljudskih kapaciteta i uvjeta rada sigurnosnih službi i sustava civilne zaštite 11.3.: Povećanje djelotvornosti sustava za provedbu prevencije i smanjenja rizika te djelotvornosti odgovara kod katastrofa i tehničko-tehnoloških ugroza
SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	12. Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	12.1.: Unaprjeđenje sustava za praćenje stanja i zaštitu svih okolišnih sastavnica (zrak, vode, more, tlo, krajobraz, biljni i životinjski svijet te zemljina kamena kora) 12.2.: Unaprjeđenje sustava upravljanja, očuvanja i valorizacije prirodne baštine 12.3.: Potpore očuvanju bioraznolikosti zaštićenih područja i područja Natura 2000 - ciljnih vrsta i stanišnih tipova

		12.4.: Integralno upravljanje morem i obalnim područjem 12.5.: Poticanje kružnog gospodarenja prostorom i zgradama (brownfield investicija) 12.6.: Razvoj zelene infrastrukture na urbanim područjima i stvaranje zelenih gradova.
SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	13. Unaprjeđenje kvalitete i održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga	13.1.: Unaprjeđenje sustava gospodarenja komunalnim otpadom i poticanje prijelaza na kružno gospodarstvo 13.2.: Unaprjeđenje kvalitete i održivo upravljanje sustava vodoopskrbe i odvodnje (vodnog gospodarstva) 13.3.: Unaprjeđenje kvalitete i razvoj male komunalne infrastrukture i usluga.
SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	14. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OiE	14.1.: Unapređenje, modernizacija i razvoj energetske infrastrukture i sustava energoopskrbe 14.2.: Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture i zgrada u javnom i privatnom sektoru 14.3.: Poticanje i povećanje korištenja obnovljivih izvora energije u javnom i privatnom sektoru 14.4.: Poticanje inovacija u energetskom sektoru i prijelaza na čiste tehnologije
SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	15. Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	15.1.: Razvoj potpore infrastrukture za potrebe poljoprivredne proizvodnje 15.2.: Poticanje uvođenja novih tehnologija i proizvodnih praksi za potrebe povećanja otpornosti, produktivnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje i prerade 15.3.: Poticanje ulaganja u ekološku proizvodnju i zaštitu autohtonih poljoprivrednih proizvoda, sorti i pasmina 15.4.: Potpore organiziranju i udruživanju poljoprivrednih proizvođača u svrhu integracije poljoprivredno-prehrambene u lance vrijednosti.
SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	16. Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture	16.1.: Razvoj potpore infrastrukture i suprastrukture za potrebe sektora ribarstva i akvakulture 16.2.: Poticanje uvođenja novih tehnologija i ekoloških praksi za potrebe povećanja otpornosti i održivosti sektora ribarstva i akvakulture 16.3.: Potpore organiziranju i udruživanju u sektoru ribarstva uz povezivanje sa sektorom prerade.
SC 10. Održiva mobilnost	17. Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	17.1.: Razvoj i unaprjeđenje Zračne luke Zadar i uspostava mreže heliodroma 17.2.: Unapređenje infrastrukture i organizacije cestovnog prometa i prometa u mirovanju 17.3.: Razvoj i unaprjeđenje mreže pomorske infrastrukture i usluga 17.4.: Poticanje razvoja intermodalnog prijevoza i uspostava multimodalnog prometnog čvorišta 17.5.: Uvođenje sustava integriranog prijevoza putnika i poticanje primjene ekološki prihvatljivih prometnih rješenja 17.6.: Podizanje razine učinkovitosti i funkcionalnosti prometnog sustava u turističkoj sezoni i u otežavajućim vremenskim uvjetima 17.7.: Unapređenje međuočene povezanosti i povezanosti otoka i kontinentskog zaleđa s funkcijama glavnih gravitacijskih centara u Županiji

SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	18. Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava	18.1.: Razvoj i izgradnja širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža vrlo velikog kapaciteta 18.2.: Podizanje digitalnih kompetencija i stvaranje uvjeta za digitalnu transformaciju i primjenu naprednih tehnologija u gospodarstvu i društvu
SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	19. Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko-planinska i potpomognuta područja	19.1.: Demografska i gospodarska revitalizacija potpomognutih i brdsko-planinskih područja 19.2.: Demografska i gospodarska revitalizacija ruralnih područja i razvoj pametnih sela 19.3.: Demografska i gospodarska revitalizacija otočnih područja i razvoj pametnih otoka.
SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti	20. Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	20.1.: Primjena regionalne inovacijske politike i stvaranje regionalnog inovacijskog sustava (RIS) 20.2.: Unaprjeđenje regionalnog eko i inovacijskih sustava za poduzetnike 20.3.: Jačanje pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti kroz uvođenje strukturnih promjena 20.4.: Turistička valorizacija prirodne i kulturne baštine 20.5.: Teritorijalno brendiranje i promocija regionalnoga gospodarstva 20.6.: Održivi razvoj urbanih područja i razvoj pametnih gradova.

Izvor: Izradili autori prema podacima iz Plana razvoja Zadarske županije

Prilog 2 Prikaz uspješnosti ostvarenja pokazatelja ishoda prema posebnim ciljevima

Legenda boja:

Premašena ciljana vrijednost pokazatelja	
Pozitivno kretanje pokazatelja	
Negativno kretanje pokazatelja	
Ne postoje dostupni podatci	

Redni broj posebnog cilja	NAZIV POSEBNOG CILJA	Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ostvarena vrijednost (godina podatka)	Ciljana vrijednost pokazatelja ishoda	Trend P - pozitivan; N - negativan	Početna vrijednost / ciljani ishod, %	Posljednja dostupna vrijednost / ciljani ishod, %	Utrošena sredstva, udio planirano /ostvareno
1	Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti	OI.02.1.04 Dodana vrijednost proizvodnje kao % BDP-a i po stanovniku:	82,17	83,24 (2022.)	84,00	P	97,82	99,10	13,5
		OI.02.4.26 Produktivnost rada mjerena kao prihod po zaposlenom, HRK:	78.248,72	114.120,57 (2024.)	92.905,97	P	84,22	122,83	
		OI.02.1.11 Izvoz dobara i usluga (u % BDP-a), %:	27,50	32,96 (2022.)	50,00	P	55,00	65,92	
2	Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja	OI.02.1.07 Udio prihoda malih i srednjih poduzeća u ukupnom prihodu svih poduzeća, %:	54,36	59,18 (2024.)	60,00	N	90,60	98,63	36,8
		OI.02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godini:	389,00	399,00 (2024.)	500,00	P	77,80	79,80	
3	Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu Zadarske županije	OI.02.9.41 Broj podnesenih prijava zaštite industrijskog vlasništva	79,00	42,00 (2024.)	120,00	N	65,83	35,00	1,2
		(OI.02.4.11 - preformuliran) Udio rashoda JLPRS za istraživanje i razvoj u ukupnim rashodima, %:	1,71	0,25 (2024.)	5,00	N	34,20	5,00	

		OI.02.4.27 Bruto investicije u intelektualnu imovinu, u tis.	2.384.365,25	6.299.640,00 (2023.)	2.654.456,17	P	89,83	237,32	
4	Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma	OI.02.8.03 Neto stopa popunjenosti kreveta i spavaćih soba u hotelima i sličnom smještaju/ Iskorištenost kapaciteta u danima od siječnja do prosinca:	34,00	64,00 (2024.)	80,00	P	42,50	80,00	1,5
		OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti Zadarske županije (aritmetička sredina):	21,97	22,95 (2024.)	25,00	P	87,88	91,80	
		OI.02.8.25 Prosječna potrošnja turista po danu, u eurima:	94,14	95,60 (2023.)	150,00	N	62,76	63,73	
5	Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije	OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku, eur	25,04	21,03 (2024.)	27,87	N	89,82	75,45	46,9
		OI.02.8.49 Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije:	372.080,00	336.324 (2024.)	430.000,00	N	86,53	78,21	
6	Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva	OI.02.2.58 Rashodi za odgojno obrazovni sustav JLPRS, po stanovniku euri:	63,52	102,02 (2024.)	74,32	P	85,46	137,26	49,9
		OI.02.16.25 Zaposleni na puno radno vrijeme po stanovniku	0,31	0,43 (2024.)	0,40	P	77,50	107,50	
		OI.02.2.60 Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja:	85,00	96 (2024.)	90,00	P	94,44	106,67	
7	Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	OI.02.14.54 Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S po stanovniku eur	918,05	1.660,67 (2024.)	1.181,23	P	77,72	140,59	52,5
		OI.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU u BDP-u županije, %:	3,60	2,23 (2022.)	5,00	N	72,00	44,60	
8	Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku, eur	482,40	670,99 (2024.)	530,89	P	90,87	126,39	43,3

	uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život	OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku,	37,43	83,87 (2024.)	41,14	P	90,96	203,84	
		OI.02.5.04 Gustoća liječnika (na 10 000 stanovnika): - Doktora medicine:	31,82	34,23 (2023.)	34,00	P	93,59	100,68	
		- Zdravstvenih djelatnika:	150,75	169,93 (2023.)	160,00	P	94,22	106,21	
9	Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate	OI.02.05.48 Rashodi za sport JLP(R)S, po stanovniku, euri	37,04	61,66 (2024.)	41,14	P	90,02	149,86	41,0
		OI.02.05.49 Broj vrhunskih i vrsnih sportaša:	33,00	47,00 (2024.)	70,00	P	47,14	67,14	
10	Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj	OI.02.3.02 Postotak stanovništva od 0 do 14 godina u ukupnom stanovništvu	14,85	14,26 (2024.)	15,00	N	99,00	95,07	27,2
		OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu euri	384.896,14	331.155,00 (2024.)	424.712,99	N	90,63	77,97	
		OI.02.3.67 Saldo ukupne migracije, po županiji	419,00	3.154,00 (2024.)	500,00	N	83,80	630,80	
11	Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije	OI.02.10.34 Rashodi za civilnu zaštitu, po stanovniku, euri	10,17	18,76 (2024.)	10,62	P	95,76	176,68	3,2
		OI.02.16.57 Broj požara na 10 000 stanovnika	76,00	52,00 (2024.)	65,00	N	116,92	125,00	
		OI.02.10.33. Broj članova operativnih snaga civilne zaštite (na 10 000 stanovnika):	47,00	93,00 (2024.)	50,00	P	94,00	186,00	
12	Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	OI.02.6.5 Kopnena i morska zaštićena područja (% ukupne teritorijalne površine), %:	10,36	10,36 (2024.)	12,00	N	86,33	86,33	8,8
		OI.02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku, euri	55,73	102,09 (2024.)	59,73	P	93,31	170,93	
13	Unaprjeđenje kvalitete i održivosti komunalnih	OI.02.6.18 Stupanj recikliranja komunalnog otpada	15,60	25,40 (2023.)	25,00	P	62,40	101,60	270,9

	infrastrukturnih sustava i usluga	OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu, % :	92,13	90,10 (2024.)	97,00	N	94,98	92,89	
		OI.02.6.36 Stanovništvo priključeno na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda:	19.812,00	38.338,00 (2024.)	40.000,00	N	49,53	95,85	
14	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OiE	OI.02.6.37 Potrošnja primarne energije (Neposredna potrošnja energije na području Zadarske županije, PJ):	10,22	-	10,18	-	100,36	Ne postoje dostupni podatci	1,2
		OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon:	40,00	63,00 (2024.)	80,00	P	50,00	78,75	
15	Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	OI.02.12.77 Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača:	8.000,00	8.176,00 (2024.)	8.500,00	P	94,12	96,19	32,8
		OI.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije, %:	5,38	8,77 (2022.)	7,00	P	76,86	125,29	
		OI.02.12.10 Područje pod ekološkom poljoprivredom, ha:	8.492,00	12.933,00 (2024.)	10.000,00	P	84,92	129,33	
16	Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture	OI.02.12.80 Udio prihoda sektora ribarstva i marikulture u BDP-u županije:	9,62	20,19 (2022.)	12,50	P	76,96	161,52	37,7
		OI.02.12.18 Ulovi – unutarnje vode, t:	21.048,00	10.896,00 (2024.)	25.000,00	N	84,19	43,58	
17	Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	OI.02.11.02 Zračni prijevoz putnika glavnim zračnim lukama:	801.347,00	1.593.413,00 (2024.)	840.000,00	P	95,40	189,69	41,6
		OI.02.11.46 Broj putnika na državnim linijama Agencije za obalni linijski promet:	13.808.890,00	3.290.580,00 (2024.)	1.858.119,32	P	743,16	177,09	
		OI.02.11.47 Ukupan broj prevezenih putnika po linijama autobusnog prijevoza (gradski, prigradski, otoci):	7.834.667,00	4.783.000,00 (2023.)	7.900.000,00	N	99,17	60,54	
18	Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno	OI.02.7.05 Kućanstva sa širokopojasnim pristupom internetu:	50.199,00	57.283,00 (2024.)	56.500,00	P	88,85	101,39	3,7

	dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava	OI.027.35 Broj novih e-usluga za građane	0,00	2,00 (2024.)	2,00	P	0,00	100,00	
19	Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko-planinska i potpomognuta područja	OI.02.13.36 Broj JLS koji imaju indeks razvijenosti ispod 100:	7,00	6,00 (2024.)	5,00	P	140,00	120,00	81,3
		OI.02.12.81 Udio stanovništva koje živi na otocima u ukupnom broju stanovnika županije,%:	12,42	12,63 (2024.)	13,00	P	95,54	97,15	
		OI.02.13.35 Broj stanovnika mikroregije zaleđa Zadarske županije	27.436,00	27.529,00 (2024.)	28.000,00	P	97,99	98,32	
20	Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	OI.02.13.37 Indeks gospodarske snage županije	89,80	57,70 (2024.)	100,00	N	89,80	57,70	5,1
		OI.02.13.09 Stanovništvo koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja:	114.272,00	112.821,00 (2024.)	118.000,00	N	96,84	95,61	
		OI.02.9.39 Broj sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji i programa prema razini suradnje	25,00	55,00 (2024.)	30,00	P	83,33	183,33	

Izvor: Izradili autori prema podacima iz Godišnjih izvješća o provedbi Plana razvoja za 2022., 2023. i 2024. godinu